

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Rozvíjení hudebnosti ve starším školním věku v rámci letního tábora

Vedoucí práce: Mgr. Karel Ochozka

Autor práce: Lucie Jurášová, DiS.

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 3.

2021

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

24. 3. 2021

.....

Lucie Jurášová, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Karlu Ochozkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1. Základní hudební kategorie	8
1.1 Hudebnost jako schopnost	8
1.2 Hudební schopnosti	9
1.2.1 Klasifikace hudebních schopností	9
1.2.2 Hudební sluch	11
1.2.3 Rytmické cítění	12
1.2.4 Tonální cítění	12
1.2.5 Harmonické cítění	13
1.2.6 Hudební paměť	13
1.2.7 Hudební představivost	14
1.2.8 Hudební myšlení	14
1.2.9 Hudebně tvořivé schopnosti	14
1.3 Vloha, nadání, talent	15
1.3.1 Hudební nadání	16
1.4 Hudební zájmy a potřeby	17
1.5 Hudební dovednosti	17
1.6 Hudební činnosti	18
1.6.1 Pěvecké činnosti	19
2. Starší školní věk	19
3. Výchova mimo vyučování	20
3.1 Volný čas	21
4. Letní tábory	21
4.1 Hra	22
4.2 Motivace	23

Druhá část	24
1. Letní soustředění mladých hudebníků	24
1.1 Příprava, zajištění.....	24
1.2 Charakteristika akce.....	25
1.3 Charakteristika cílové skupiny	26
1.4 Režim dne, denní program.....	26
2. Denní harmonogram.....	27
2.1 Den první	27
2.2 Den druhý	29
2.3 Den třetí	33
2.4 Den čtvrtý	38
2.5 Den pátý	38
2.6 Den šestý	40
2.7 Den sedmý	41
Závěr	42
Seznam použitých zdrojů.....	43
Seznam příloh	45
Přílohy.....	46

Úvod

Hudba mne ve svých nejrůznějších formách a podobách provází celým životem již od narození. Do svých osmnácti let jsem navštěvovala základní uměleckou školu. Hudební vzdělávání a hudební produkce ve volném čase se tak stala mým zájmem a posléze i potřebou. Vzpomínám na léta v hudební škole jako na šťastná, hudební vzdělávání mne velmi kladně ovlivnilo. Z vlastní zkušenosti vím, že období dospívání se může stát obdobím bouřlivým ve všech směrech. Zájem o hudbu v tomto období, týkající se především oblasti hudební produkce a s ní souvisejících volných vlastností, kterými jsou např. vytrvalost a sebeovládání, může být upozaděn jinými zájmy a potřebami. Domnívám se, že vlivem rodiny a vhodným pedagogickým přístupem lze zdánlivě ztracený zájem znovu objevit. Období dospívání pokládám z hlediska hudebních zájmů za zlomové. Z uvedených důvodů jsem si jako téma pro svou bakalářskou práci zvolila rozvíjení hudebnosti ve starším školním věku v rámci letního tábora.

Cílem této bakalářské práce je popsat vhodné činnosti a aktivity rozvíjející hudebnost ve starším školním věku a zařadit je do harmonogramu letního tábora pro cílovou skupinu navštěvující základní uměleckou školu.

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou hlavních částí. Obě části budou rozděleny do jednotlivých kapitol a podkapitol. První teoretická část bude nejprve věnována základním hudebním kategoriím. Vymezím zde hlavní pojem hudebnost, poté se zaměřím na hudební schopnosti. Popíši klasifikaci hudebních schopností a stručně vysvětlím základní hudební schopnosti, kterými jsou: hudební sluch, rytmické cítění, tonální cítění, harmonické cítění, hudební paměť, hudební představivost, hudební myšlení a hudebně tvořivé schopnosti.

V další kapitole porovnáám pojmy související s hudebními schopnostmi, tj. vloha, nadání a talent. Vzhledem ke skutečnosti, že jakákoli činnost spojená s hudbou je činností zájmovou, zmíním se i o oblasti zájmů a potřeb, poté teoreticky popíši oblast hudebních dovedností, návyků a činností. Jelikož se práce zabývá rozvíjením hudebnosti ve starším školním věku, blíže charakterizují toto období.

Hudba je pro většinu dětí aktivita volnočasová, a i přesto, že jsem zvolila za cílovou skupinu pro praktickou část žáky navštěvující základní uměleckou školu, jedná se o výchovu mimo vyučování. Poslední kapitola teoretické části pojednává o letních

táborech, hře a motivaci jako významných prostředcích ve výchově a vzdělávání ve volném čase.

V druhé části se budu zabývat letním táborem. Nejprve stručně popíši přípravu a zajištění akce, poté charakterizuji cílovou skupinu. V harmonogramech pro jednotlivé dny letního tábora budou teoreticky popsány především hudební aktivity, činnosti a hry zacílené na rozvíjení všech složek hudebnosti. Hudební schopnosti jsou souborem jednotlivých dílčích hudebních schopností. V rámci hudebního vzdělávání na základních uměleckých školách dochází k rozvoji těchto schopností především prostřednictvím hry na hudební nástroj nebo výuky všeobecné hudební nauky. Zařadím proto do aktivit letního tábora i rozvoj pěveckých dovedností (muzikálové písně) a hudební tvořivosti (vytvoření nové písně), těmto činnostem nemusí být v základní umělecké škole věnován dostatek prostoru.

Teoretická část

1. Základní hudební kategorie

Hudba je druhem umění, který na nás esteticky působí, dokáže v nás vyvolat nejrůznější emoční prožitky. Hudbu slyšíme nebo aktivně provozujeme prostřednictvím tónů, intervalů, akordů spojených v rytmické, harmonické melodii tím, že posloucháme hudební skladby, zpíváme nebo hrajeme na hudební nástroj. Hudba se tak stává náplní volného času, zájmovou činností mnohých z nás. Základním pojmem hudební pedagogiky, který můžeme považovat i za určitou kategorii či oblast zkoumání a který se stal i hlavním tématem této práce, je hudebnost.

1.1 Hudebnost jako schopnost

„Hudebnost je základní kategorie určující vztah člověka k hudbě. Jde o specifickou vlastnost osobnosti představující otevřený systém s hierarchickým uspořádáním jednotlivých elementů jeho struktury. Tento systém je podmíněn rozvojem klíčových hudebních schopností a projevuje se mnohostrannými vztahy k hudbě a nejrůznějšími formami hudební aktivity jedince.“¹

Holas ve své další publikaci uvádí, že hudebnost v sobě tedy zahrnuje jak schopnosti emocionálního prožitku při vnímání hudby, které stimulují rozvoj hudebních zájmů a potřeb jedince, tak i schopnosti samostatného učení a tvořivého osvojování hudby. Rozvojem těchto schopností realizovaných při jednotlivých hudebních činnostech pak účinně strukturuje i rozvoj hudebních zájmů a potřeb člověka.²

Naprostá většina autorů ve svých dílech vychází z předpokladu, že hudebnost (muzikálnost) je sjednocením či spojením dílčích hudebních schopností. Ale v počtu těchto schopností se poměrně rozcházejí a nejsou jednotní v tom, které z nich jsou nezbytné.³

Z uvedeného tedy vyplývá, že hudebnost můžeme chápat jako určitou specifickou a speciální schopnost, která má svůj systém konkrétních hudebních schopností. Jak se dá vymezit pojem schopnost?

¹ HOLAS, M. *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a psychologie*, s. 12

² Srov. HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, s. 31

³ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 82

Podle Fraňka se dá schopnost definovat jako: „*relativně stálá psychická vlastnost, která umožňuje úspěšně vykonávat činnost v dané oblasti. Schopnosti jsou obvykle chápány jako naučené, získané dispozice.*“⁴

Podobně pojednává o schopnostech také Holas: „*Schopnosti reprezentují zvláštní kvality naší psychiky. Jsou předpokladem pro konkrétní, tedy i hudební, činnosti. Jejich úroveň závisí nejen na vlohovém základě, ale je podmíněna i věkem člověka a sociálními či kulturně historickými vlivy prostředí, ve kterém jedinec žije.*“⁵

Holas považuje schopnosti za složité psychické vlastnosti, které umožňují člověku snadno se učit a dosáhnout úspěšných činností v určité oblasti. Zdůrazňuje ale rozdíly mezi lidmi, které ovlivňují rychlost chápání a myšlení, kvalitu činností, práce a učení.⁶

1.2 Hudební schopnosti

Podle Sedláka lze považovat hudební schopnosti za psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich značnou úspěšnost. Kvalita i kvantita těchto schopností se mění v závislostech na vlohovém základu, na procesech zrání, věku, ale hlavně na sociálních vlivech, kterými jsou prostředí a výchova.⁷

Holas nabízí ve srovnání se Sedlákem definici hudebních schopností jako zvláštních rysů osobnosti, kvalit psychiky člověka, které jsou předpokladem k určité hudební činnosti, již uvádějí v život, ale také se v této činnosti samy zkvalitňují. Úroveň hudebních schopností sice závisí na vlohovém základě, ale je podmíněna i věkem člověka, sociálními a kulturními vlivy a řadou dalších podmínek.⁸

Ve své podstatě jsou obě uvedená chápání hudebních schopností totožné.

1.2.1 Klasifikace hudebních schopností

V odborné literatuře se můžeme setkat s mnohými pokusy o vytvoření klasifikace hudebních schopností. Někteří autoři uvádí jednu komplexní schopnost, jiní se zabývají přísným rozlišováním nebo zdůrazňují skupinové faktory při třídění těchto schopností.

⁴ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 142

⁵ HOLAS, M. *Hudební pedagogika*, s. 48

⁶ Srov. HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, s. 39

⁷ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 13

⁸ Srov. HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, s. 39 - 40

Pro potřeby své práce uvádím jako příklad klasifikaci hudebních schopností podle Sedláka:

1. Hudebně sluchové - rozlišování vlastností tónů, výšky, barvy, délky, hlasitosti a jejich vztahů v melodii a harmonii
2. Psychomotorické - časové členění hudby (rytmus, metrum, hybnost, tempo), regulace pohybů při vokálních a instrumentálních činnostech
3. Analyticko-syntetické - identifikace hudebně výrazových prostředků, hudebních tvarů, jejich syntéza v strukturované celky a hudební útvary:
 - Hudební paměť jako vlastnost nervové soustavy uchovat vnímanou hudbu, její informaci a znovu vybavovat ji v původní podobě
 - Tonální a harmonické cítění umožňující orientaci v tonálních systémech a funkční harmonii
 - Rytmičné cítění umožňující chápat a prožívat faktory časového členění hudby (rytmus, metrum, tempo, hybnost)
 - Hudební představivost jako předpoklad pro registraci, přetváření a záměrné operace a hudebními představami
4. Hudebně intelektové schopnosti - předpoklad pro operace a činnosti percepční, interpretační a hudebně tvořivé
 - Hudební fantazie umožňující vytvářet nové hudební tvary a formy na základě přepracování dříve získaných představ a prožitků
 - Hudební myšlení jako východisko pro myšlenkovou reflexi ve sféře hudby, průnik do její výstavby a abstrakci vjemové struktury⁹

Tuto poměrně rozsáhlou klasifikaci hudebních schopností jsem si vybrala, abych tím znázornila, co vše je obsaženo v hudebních schopnostech. Bezesporu jde o komplex spolu souvisejících schopností, které jsou rozvíjeny a upevňovány prostřednictvím jednotlivých druhů hudebních činností v průběhu hudebního vývoje jedince. Problematice hudebního vývoje v jednotlivých etapách života bude pojednáno později.

Holas k hudebním schopnostem ještě uvádí, že je nutno je posuzovat komplexně z několika hledisek. Nelze oddělovat rozvoj hudebních schopností od rozvoje všeobecných schopností (zejména intelektových a senzomotorických), měly by se brát v úvahu vliv emocionality (citlivosti) a úroveň fantazijních procesů a je třeba respektovat

⁹ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 22 - 23

tu skutečnost, že rozvoj hudebních schopností je výrazně ovlivněn i strukturou hudebních zájmů a potřeb, úrovní jeho motivace, volních a charakterových vlastností a sociokulturními vlivy prostředí.¹⁰

Pro účely druhé části své práce uvádím tuto upravenou klasifikaci hudebních schopností, která se osvědčila i za účelem hudebně výchovné praxe:

- Hudební sluch (schopnosti sluchově percepční a sluchově-motorické)
- Hudební citění neboli smysly pro hudebně výrazové prostředky (zejména rytmické, tonální a harmonické citění)
- Hudebně intelektové schopnosti (hudební paměť, hudební představivost, hudební myšlení)
- Hudebně tvořivé schopnosti (fantazie, fluence, flexibilita, senzitivita, originalita, elaborace, integrace apod.)¹¹

Nejúčinněji se hudební schopnosti rozvíjejí v hudebně výchovném procesu při zajištění všestranných hudebních aktivit, kdy se hudební schopnosti zkvalitňují, upevňují a zaměřují k danému úkonu. S rozvojem hudebních schopností roste i citlivost k hudbě, kvalita hudebního vnímání, hudební paměť a představivost. V hudebních činnostech a při všestranném provozování hudby se neuplatňuje jedna schopnost, ale soubory hudebních schopností, které se velmi často ovlivňují a navzájem podmiňují.¹²

1.2.2 Hudební sluch

V klasifikaci hudebních schopností jsou uvedeny jako výchozí schopnosti hudebně sluchové, nazývané též hudebním sluchem. Hudební sluch umožňuje člověku orientovat se v tónovém prostoru a dovoluje mu zpracovávat akustické veličiny a postihovat jejich vzájemné vztahy (výškové, dynamické, časové a témbrové, tzn. barevné). Jádrem hudebního sluchu jsou tedy sluchově percepční schopnosti, které umožňují vnímat hudbu, rozlišovat její výstavbové elementy, postihovat jejich vztahy, poznávat známé hudební útvary a klasifikovat přesnost jejich pěveckého či instrumentálního provedení.¹³

Sedlák rozlišuje dva druhy hudebního sluchu, a to hudební sluch absolutní a hudební sluch relativní. Absolutním hudebním sluchem rozumí schopnost vnímat a určovat výšku

¹⁰ Srov. HOLAS, M. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*, s. 43

¹¹ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 68

¹² Srov. SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy 2*, s. 32

¹³ Tamtéž, s. 113 - 114

tónu jako individualitu, samostatnou kvalitu, poznávat její umístění v tónovém prostoru vymezeném hudbou, případně vytvářet hlasem výšky jednotlivých tónů bez opory o jiné tóny, jejichž výška je známa. Relativní hudební sluch je založen na určování, případně reprodukci výškových relací tónů (intervalů). Uplatňuje se při určování a reprodukci melodických intervalů a při identifikaci harmonických intervalů, akordů a jejich spojitosti.¹⁴

1.2.3 Rytmické cítění

Hudební rytmus lze vymezit jako základní výrazový prostředek, organizuje hudbu v čase. Hudební čas je strukturován na základě vzájemně propojených a neoddělitelných složek rytmu, kterými jsou: puls, metrum, délka tónů, hybnost a tempo. Psychologická podstata rytmického cítění neboli smyslu pro rytmus je velmi složitá a v odborné literatuře zatím málo prozkoumaná. Rytmické cítění považujeme za schopnost vnímat a prožívat hudební rytmus, adekvátně na něj motoricky reagovat, reprodukovat ho a vytvářet.¹⁵

1.2.4 Tonální cítění

Podle Sedláka je tonální cítění strukturováno charakterem hudby, kterou člověk vnímá a provozuje. Tonalita je organizujícím principem výškových vztahů hudebních útvarů, umožňuje uspořádanost hudební výstavby a uskutečňuje princip jednoty a rozmanitosti a mnohosti, proto tonální cítění lze považovat za emocionální prožívání tonality, tonálních vztahů a charakteristik.¹⁶

Při výchově a rozvoji tonálního cítění je třeba zdůraznit těsné spojení s rozvojem hudebního sluchu (např. poznat, zda zahraná melodie je ukončená či neukončená, zda obsahuje falešný tón, zda je durová či mollová). Rozvoj tonálního cítění je také vázán na praktické hudební aktivity, spojené s reprodukcí či tvorbou melodií, ve školních podmínkách je spojen zejména s provozováním pěveckých činností (např. vokální nebo tvořivá intonace).¹⁷

¹⁴ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 81, 84

¹⁵ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 136, 141

¹⁶ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 86

¹⁷ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 151

1.2.5 Harmonické cítění

Sedlák spojuje harmonické cítění se smyslem pro tonalitu a řadí obě tyto schopnosti bezprostředně za sebou. Harmonické cítění totiž bývá označováno za vyšší vývojový stupeň tonálního cítění. Podstata harmonického cítění spočívá ve schopnosti sluchově analyzovat akordy, rozlišovat konsonance (soulad, souznění, libozvuk) a disonance (nesoulad), prožívat vazby akordů (harmonii) i vícehlasnou hudbu.¹⁸

„Höchel svými pokusy prokázal, že pro rozvoj harmonického cítění je nutné hudební vnímání a provozování vícehlasé hudby ve sborovém zpěvu a instrumentální hře. V nich přivyká dítě harmonizované melodii, doprovodu k písni, ve sborovém zpěvu provádí sluchovou analýzu akordů a sleduje samostatné vedení hlasů ve vícehlasé skladbě. (...) vnímání souzvuků a vícehlasý zpěv vytvářejí též vyšší kvalitu emocionálního a zvláště estetického prožitku a urychlují celkový hudební vývoj jedince.“¹⁹

1.2.6 Hudební paměť

Podle Fraňka úloha paměti v hudbě představuje velmi široký komplex otázek. Na jedné straně se může jednat o dlouhodobé pamatování rozsáhlých hudebních skladeb, na straně druhé jen o krátkodobé zapamatování výšky tónu (např. při ladění hudebního nástroje). Krátkodobá hudební paměť má klíčovou roli při okamžitém zpracování akustických informací (vnímání krátké melodie, identifikace výškových intervalů po sobě následujících tónů), musejí být ale zachyceny po určitou dobu v krátkodobé paměti. Při poslechu a vnímání hudby dochází k aktivaci odpovídajících hudebních znalostí uložených v dlouhodobé paměti (např. hudební systém, stupnice, vztahy mezi tóny, vztahy mezi souzvuky, hudebně teoretické znalosti apod.).²⁰

Sedlák definuje hudební paměť jako schopnost nervové soustavy člověka uchovat vnímanou hudbu, hudební informaci i hudební prožitek a za určitých okolností je znovu poznávat, vybavit, případně reprodukovat v původní podobě a časově prostorovém pořadí. Je ji možno považovat za pokladnici hudebních vjemů, zážitků a zkušeností.²¹

¹⁸ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 90 - 91

¹⁹ SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 158

²⁰ Srov. FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 88-89

²¹ SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 108-109

1.2.7 Hudební představivost

Hudební představivostí nazýváme schopnost vytvářet v mysli hudební představy a záměrně s nimi operovat, tím dochází k promítání hudby jako struktury do hudebního vědomí. V hudební praxi je často označována jako „vnitřní sluch“ (tzn. vnitřně, v „duchu“ slyšet dříve vnímanou hudbu nebo ji slyšet na základě zrakem sledovaného notového zápisu).²²

Hudební představivost je základem hudebního rozvoje jedince, jejímu rozvoji je proto věnovat soustavnou pozornost. Základem je zpěv písní, jako nejsnáze dostupná hudební činnost, mnohem větší dynamiku a operativnost poskytuje vokální nebo instrumentální intonace (zpěv nebo hra podle notové předlohy) a tvořivá intonace.²³

1.2.8 Hudební myšlení

Hudební myšlení lze považovat za složitý proces v psychice jedince při jeho styku s hudbou a s hudební tvorbou, který mu umožňuje hudbu poznávat, prožívat, proniknout do její struktury a zajišťovat všestranné hudební aktivity. Myšlení ve vztahu k hudbě se může uskutečnit trojím způsobem – myšlením při hudbě, myšlením (uvažováním) o hudbě a myšlením (přemýšlením) v hudbě.²⁴

Ve školní praxi je problematika hudebního myšlení často spojována s procesem osvojování hudebně teoretických poznatků, které jsou nezbytným prostředkem rozvoje hudebnosti dětí. Umožňují plnější chápání hudby a tím i její hlubší prožívání, nelze je proto od hudby odtrhovat, ale vysvětlovat či posuzovat v konkrétním hudebním projevu.²⁵

1.2.9 Hudebně tvořivé schopnosti

Tvořivostí neboli kreativitou se nazývá soubor vlastností osobnosti, které umožňují tvůrčí činnost, popřípadě tvůrčí řešení problému. Tvůrčí činnost se vymezuje jako taková činnost, jejímž výsledkem je něco nového.²⁶

²² Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 174

²³ Tamtéž, s. 179

²⁴ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 142,143

²⁵ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 189

²⁶ Srov. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 153

Tvořivost v oblasti hudby je chápána jako schopnost vnímat a aktivně prožívat hudbu, interpretovat ji, ale především objevovat a vytvářet nová hudebně výrazová spojení ke ztvárnění citových a myšlenkových podnětů a obsahů.²⁷

Hudební tvořivost je velice citlivá na přístup pedagogů, nelze ji u dětí vynutit příkazem. Je potřeba ji především podněcovat, vytvářet pro ni motivující prostředí, pedagog by měl navázat na hravost a potřebu experimentovat a navozovat tvořivé situace.²⁸

1.3 Vloha, nadání, talent

Pokud se hovoří o schopnostech žáků, dětí, či dospělých k určitým činnostem, často se setkáváme s pojmy vlohy (někdo má pro něco vlohy), talent (někdo je od přírody talentovaný) nebo nadání (někdo je hudebně nadaný). Pro mnohé mohou být tyto pojmy ve svém významu totožné. Dají se zde najít rozdílnosti?

Vloha je biologický, vrozený předpoklad pro rozvinutí schopností. Schopnost se tedy rozvíjí na podkladě vrozených vloh v průběhu vývoje, učení a činností, v závislosti na společenských podmínkách, včetně výchovy a vyučování. Nadání je soubor dobře rozvinutých schopností pro určitou činnost, výrazu nadání se užívá i pro soubor vloh. Talentem se označuje zvlášť vysoký až zcela výjimečný stupeň schopností či nadání.²⁹

Franěk oproti výkladu Čápa srovnává vlohy a nadání, jako významově odpovídající pojmy. A upřesňuje, že: „*Vloha představuje určitý potenciál pro úspěšnou hudební činnost, na jehož základě dochází k rozvoji hudební schopnosti.*“³⁰

Holas pojednává o vlohách jako o vrozených anatomicko-fyziologických zvláštěnostech organismu, které tvoří vnitřní podmínku pro utváření určité schopnosti. Nadání považuje za kvalitativně vyšší projev hudebnosti, podmiňující úroveň profesionální hudební výchovy a talent vidí jako kvalitativně vyšší stupeň nadání.³¹

²⁷ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 131

²⁸ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 198

²⁹ Srov. ČÁP, J; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 152-153

³⁰ FRANĚK, M. *Hudební psychologie*, s. 142

³¹ Srov. HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, s. 32, 34, 39

1.3.1 Hudební nadání

Hudební nadání jako systém je podmíněn rozvojem klíčových hudebních schopností a projevuje se vztahem k hudbě a nejrůznějšími formami hudebních aktivit jedince. Rozvíjením hudebních schopností se dále rozvíjí i hudební zájmy a potřeby.³²

Sedlák považuje hudební nadání za rys lidské osobnosti, příznivou strukturu aktuálně se projevujících výrazných hudebních a dalších schopností, které podmiňují úspěšné výkony v hudebních činnostech. Orientačně dělí hudební nadání na nadání interpretační (pěvecké nebo instrumentální výkony), dirigentské, skladatelské (nejvyšší stupeň hudebního nadání) a teoretické.³³

Je potřeba zdůraznit, že hudební nadání jako vlastnost, či schopnost, by mělo být pro úspěšný výkon hudebních činností rozvíjeno s ohledem na množství dalších okolností. Hudební výchova, ať již v rámci základních škol, základních uměleckých škol, či konzervatoří, by měla cíleně a komplexně rozvíjet hudební nadání svých žáků, ale vždy individuálním přístupem. Radíme sem zjišťování toho, co žák chce, co může, jeho motivaci, zkušenosti, pohnutky, či temperament.

Holas uvádí podmíněnost v procesu rozvoje hudebního nadání následujícími faktory:

1. Strukturou osobnosti žáka:

- a) věkovými zvláštnostmi
- b) úrovní jednotlivých složek jeho nadání, zvláště:
 - stupněm rozvoje intelektových a senzomotorických schopností a dovedností
 - stupněm rozvoje hudebních schopností a dovedností
 - úrovní hudebních a mimohudebních zájmů a potřeb
 - délkou a intenzitou dosavadního hudebního vzdělání
 - rozsahem a strukturou dosavadních životních, uměleckých a hudebních zkušeností

2. Výběrem materiálu určeného pro jednotlivé hudební činnosti

- a) jeho přiměřeností a srozumitelností
- b) uměleckou a estetickou hodnotou díla
- c) pestrostí, rozmanitostí a atraktivností při výběru díla

³² Srov. HOLAS, M. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*, s. 29

³³ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 151 - 154

- d) esteticko-výchovnou hodnotou materiálu
- 3. Sociokulturními a společensko-historickými vlivy působícími na prostředí, v němž k realizaci hudebních činností dochází:
 - a) příslušností ke konkrétní sociální skupině
 - b) sociálně psychologickým klimatem v dané skupině
 - c) konkrétní strukturou ve skupině
 - d) úrovni meziosobních vztahů
 - e) společenským zhodnocením příslušné hudební činnosti³⁴

1.4 Hudební zájmy a potřeby

„Zájem je získaný motiv, který se projevuje kladným emočním vztahem jedince k určité skutečnosti a k určitému druhu činnosti (...). Zájem se projevuje soustředěním pozornosti v příslušném směru, realizací příslušné činnosti, uspokojením z ní, a naopak nelibostí při jejím omezování.“³⁵

Základním stavebním kamenem při zjišťování úrovně hudebnosti nebo hudebního nadání je poznání hudebních zájmů. Pokud máme zájem o hudbu (nejen o poslech hudby, ale i o hru na hudební nástroj nebo zpěv), vytvoříme si k ní určitý vztah a stane se tak naší potřebou – potřebujeme ji v každodenním životě nebo volnočasových aktivitách.

Hudební potřeba podle Holase prochází řadou etap. Na počátku spontánní zájem o určitý druh hudby nebo hudební žánr přechází k přání zabývat se hudbou až do vytvoření potřeby jako uvědomělého zájmu o konkrétní hudební činnost.³⁶

1.5 Hudební dovednosti

V odborných publikacích se dočteme, že dovednosti a schopnosti spolu souvisejí a není jednoduché je od sebe přesně odlišit. Čáp uvádí, že rozdíly mezi nimi můžeme spatřovat zejména v různé obecnosti a proměnlivosti, a proto někteří teoretikové zahrnují dovednosti do schopností jako jejich dílčí komponenty, a jiní je kladou, co do významu, vedle sebe, přitom ale zdůrazňují jejich těsné sepětí.³⁷

³⁴ Srov. HOLAS, M. *Hudební pedagogika*, s. 41

³⁵ ČÁP, J; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 149

³⁶ Srov. HOLAS, M. *Psychologie hudby v profesionální hudební výchově*, s. 37

³⁷ Srov. ČÁP, J; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 153

Holas vysvětluje, že dovedností je obvykle označována vlastnost člověka, který něco dovede. Dovednosti jsou podle něj tedy cvikem a učením upevněné předpoklady k úspěšnému, správnému, účelnému a rychlému vykonávání uvědomělých (i hudebních) činností. Kvalita hudebních dovedností je podmínkou pro kvalitu, rychlost a zlepšení způsobu provádění hudební činnosti, čímž dochází i k dalšímu rozvoji hudebních schopností, které spolu podmiňují rozvoj hudebních dovedností.³⁸

Hudební dovednosti lze klasifikovat podle jejich charakteru a druhu učení, kterého je zapotřebí k jejich formování a upevňování na:

- percepční (vnímání a rozlišování tónových a hudebních kvalit)
- motorické (pohybová zručnost a pohotovost, ovládání motorických funkcí při hře na nástroj, pohybu, zpěvu)
- senzomotorické (koordinace výkonných orgánů a složek regulace jednotlivých hudebních úkonů)
- hudebně intelektové (vědomá analýza hudebního materiálu a práce s hudebními pojmy při intonaci, poslechu, interpretaci, tvořivosti apod.)
- sociální (hudební chování a jednání při kolektivním provozování hudby)³⁹

1.6 Hudební činnosti

Za hudební činnosti v pravém slova smyslu považujeme vlastní komunikaci jedince s hudbou, která probíhá ve sféře percepční, reprodukční či produkční. Realizují se ve dvou rovinách – vnější, předmětné (tj. viditelné či slyšitelné v podobě vnějších hudebních úkonů, v aktivitách interpretačních, improvizčních apod.) a vnitřní, psychické (např. kognitivní a emoční procesy při percepci a hudební kreativitě). Hudební činnosti jsou uspořádány a seřazeny s ohledem na pedagogický záměr na:

- pěvecké (vokální)
- poslechové
- instrumentální (nástrojové)
- hudebně pohybové⁴⁰

³⁸ Srov. HOLAS, M. *Hudební pedagogika*, s. 54

³⁹ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 73-74

⁴⁰ Srov. SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. *Hudební psychologie pro učitele*, s. 48-49

1.6.1 Pěvecké činnosti

Pěvecké činnosti lze uskutečnit těmito způsoby:

- imitací (nápodobou) slyšených písní či melodických úryvků
- zpěvem z představy (reprodukcí zapamatovaných melodií)
- pěveckou tvořivostí, zejména improvizací
- vokální intonací (tj. zpěvem podle not)
- tvořivou intonací⁴¹

2. Starší školní věk

Odborníci se často rozcházejí ve vymezení tohoto věkového období. Někteří ho vymezují od 11 let do dosažení dospělosti, tj. do 20 let.

Vágnerová dělí toto období na pubescenci a adolescenci. Období pubescence odpovídá staršímu školnímu věku, to je od 11 do 15 let, kdy děti začínají dospívat po všech stránkách.⁴²

Langmeier a Krejčířová v knize *Vývojová psychologie* dělí pubescenci ještě na fázi prepuberty, která u většiny dívek trvá od 11 do 13 let, u chlapců asi o 1 – 2 roky později, a fázi vlastní puberty, která nastupuje po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti.⁴³

Pokud bychom se podívali na období pubescence z hlediska hudebního vývoje, pro hudební pedagogy je toto období nejnáročnější. Projevují se změny kvality hlasu, tzv. mutace, které rozlišují dětské hlasy ve dva samostatné hlasové typy – mužský a ženský. Tyto mutační změny probíhají mnohem bouřlivěji u chlapců, mohou trvat až tři měsíce a vyžadují zvýšenou pozornost k hygienickým zásadám při zpěvu. Duševní změny v životě pubescentů se výrazně projevují v hudebním vnímání i v hudebních zájmech a postojích. Hudební zájmy se orientují převážně na poslech hudby. Vlastní interpretační činnost, ať už hra na hudební nástroj, či sólový nebo sborový zpěv, se pěstuje mnohem méně než poslech. Dospívající si také často libují v nadměrně silné hudební reprodukci. Zájem o hudbu se zesiluje také přechodem k introverzi. Dospívající poznávají sebe sama, uvědomují si své vlastní „já“, to vede také k časté umělecké tvořivosti. Tvořivé rysy

⁴¹ Tamtéž, s. 280

⁴² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, s. 148 – 149

⁴³ Srov. LANGMEIER, J; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 143

se objevují jak ve vlastních kompozičních pokusech, tak i v pěveckých a instrumentálních projevech. Hudba proto plní nezastupitelnou funkci ve výchově dospívajících.⁴⁴

Holas označuje období dospívání ve vztahu k hudebním činnostem a schopnostem jako fázi evoluční, akcelerační nebo dynamickou. Dospívající se zaměřují na hudební činnosti, uvědomují si cíle hudebních činností, zvyšuje se jejich aspirační úroveň. Na základě osvojení funkčnosti hudebně výrazových prostředků dochází k pronikání k podstatě významu hudebního sdělení, rozvoji hudebně tvořivého myšlení a smyslu pro symetrii hudební věty.⁴⁵

3. Výchova mimo vyučování

Základní umělecké vzdělávání, stejně tak zájmové vzdělávání je upraveno v osmé části Zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Základní umělecké vzdělávání prostřednictvím základních uměleckých škol můžeme zařadit do výchovy mimo vyučování, neboť vytváří podmínky pro realizaci jejích cílů a se svými obory poskytuje uplatnění dětem, mládeži i dospělým s vyhraněnými zájmy a schopnostmi v estetickovýchovné oblasti. V publikaci *Pedagogika volného času*, je výchova mimo vyučování vymezena jako výchova, která probíhá mimo povinné vyučování, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná a uskutečňuje se převážně ve volném čase. Tato oblast plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální.⁴⁶

Kaplánek ve své knize uvádí, že ještě dříve, než byl v československém prostředí zaveden pojem pedagogika volného času, byly skloňovány pojmy výchova mimo školu, mimotřídní výchova či výchova mimo vyučování. Cílem těchto výchov bylo naplnit či zaplnit zbytkový čas dětí a mládeže, který nebyl obsazen vyučováním, přípravou na vyučování a sebeobsluhou. Výchova mimo vyučování měla zajistit dohled nad dětmi, jejichž rodiče byli v daném čase vázáni svými pracovními povinnostmi. Pávková pokládá zájmové činnosti přímo za základ pedagogiky volného času.⁴⁷

⁴⁴ Srov. SEDLÁK, F. *Psychologie hudebních schopností a dovedností*, s. 196 - 198

⁴⁵ Srov. HOLAS, M. *Hudební nadání*, s. 76

⁴⁶ Srov. PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 37, 43

⁴⁷ Srov. KAPLÁNEK, M. a kol. *Volný čas a jeho význam ve výchově*, s. 84 - 85

3.1 Volný čas

Vzhledem ke skutečnosti, že v druhé části své práce se zabývám přípravou činností a aktivit pro letní soustředění mladých hudebníků, je třeba si uvědomit, že veškeré zájmové činnosti spadající do výchovy mimo vyučování se dějí ve volném čase. I na letní tábor jako soustředění, o kterém bude pojednáno v další kapitole, je potřeba nahlížet jako na výchovu ve volném čase. Pro účely této práce vycházím z postačujícího objasnění volného času jako času odděleného od sféry povinností, neboť objasňováním pojmu volný čas se zabývá mnoho odborných publikací a odborníků.

Na problematiku volného času je možno dívat z různých pohledů. Například z hlediska sociologického je nutno sledovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy kultivovat. Zdravotně-hygienický pohled na využívání volného času sleduje, jakým způsobem lze podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj. Zdravotníky zajímá uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygiena prostředí a duševního života. Pedagogická a psychologická hlediska berou v úvahu věkové i individuální zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase. „*Pedagogické ovlivňování volného času by mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, poskytovat prostor pro jejich spontaneitu, uspokojovat potřeby nových dojmů, seberealizace, sociálních kontaktů, kladné citové odezvy, ale poskytovat i pocit bezpečí a jistoty. Činnosti ve volném čase konané na základě dobrovolné účasti a vhodným pedagogickým způsobem motivované a usměrňované poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti, tělesných a duševních vlastností i sociálních vztahů.*“⁴⁸

4. Letní tábory

Letní tábory jsou jedním z typů tzv. zotavovacích akcí. Řídí se především Zákonem č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů a Vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb. o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti.

⁴⁸ PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 17

V hlavním legislativním dokumentu (Zákon č. 258/2000 Sb.) se můžeme dočíst, že: *„Zotavovací akcí je organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti. (...) Za zotavovací akci se považuje i výchovně rekreační tábor pro děti, a to i v případě, že se ho účastní mladiství.“*⁴⁹

Beroušek k této definici dodává, že aby byla akce považována za zotavovací, musí být delší než 4 dny a musí se jí zúčastnit nejméně 20 dětí. V souladu s potřebami praxe je právně upraven i případ pořádání akcí s nižším počtem osob a na nižší počet dnů.⁵⁰

4.1 Hra

Hra má v životě člověka velmi důležitou roli již od narození. Malé děti si nejdříve hrají pomocí poznávání svého těla, postupně k hraní využívají nejrůznější hračky, s nástupem řečových dovedností nastupuje hra s ostatními, hrají si i dospělí. Hra přináší uspokojení, radost, pomocí hry poznáváme sebe, ostatní a okolní svět, získáváme nové poznatky, rozvíjíme dovednosti a svou osobnost. Hra jako výchovný prostředek je využívána v celém spektru zájmových činností a bude i součástí praktické části této práce v rámci námětu pro letní tábor.

Představitelé pedagogiky a psychologie se pokoušeli hlouběji pochopit a vysvětlit hry, vytvářeli různé teorie hry. Hra byla postupem času chápána jako projev přebytku energie, jako nácvik, sebeutváření, příprava pro produktivní činnosti v dospělém věku, jako projev vrozených motivačních tendencí, jako prostředek odreagování napětí, ale všeobecně je hra chápána jako činnost velmi důležitá pro přítomný okamžik a další vývoj dětí (ale i dospělých), hra je činnost silně motivovaná, uspokojuje potřebu činnosti.⁵¹

Podle Pávkové má hra jako výchovný prostředek významné postavení v celé oblasti výchovy mimo vyučování. Patří k nejoblíbenějším činnostem ve volném čase, kompenzuje vyučování, působí jako relaxace, je významným prostředkem výchovného vedení a vhodnou příležitostí k poznávání dětí. Hry mohou působit na rozvoj všech stránek osobnosti, podněcují pohybovou aktivitu, umožňují nenásilné získávání

⁴⁹ Zákon 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 23. 2. 2021

⁵⁰ Srov. BEROUŠEK, P. *Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů*, s. 20

⁵¹ Srov. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 284

zkušeností, nových poznatků, dovedností a rozvíjení schopností. Učí děti zapojit se do skupiny, podřídit se pravidlům hry a osvojovat si pravidla sociálního soužití.⁵²

4.2 Motivace

V pedagogické činnosti má jistě motivace nezastupitelné místo a nenahraditelný úkol. Motivace je klíčem ke všemu, co děláme. Je to určitá síla, která nás žene k cíli, úspěchu. I při aktivitách, činnostech a hrách v rámci letního soustředění je potřeba děti vhodně motivovat, aby bylo dosaženo stanovených cílů. Při pěveckém nácviku muzikálových písní může být správnou motivací možnost předvedení naučeného ostatním při závěrečném večerním představení.

Čáp a Mareš ve své publikaci obecně definují motivaci jako souhrn hybných momentů v činnostech, prožívání, chování a osobnosti. Hybné momenty chápou jako to, co člověka podněcuje, pobízí, aby něco dělal, reagoval nebo naopak, co ho tlumí, zabraňuje něco konat.⁵³

⁵² Srov. PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B. a kol. *Pedagogika volného času*, s. 89

⁵³ Srov. ČÁP, J.; MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 92

Druhá část

1. Letní soustředění mladých hudebníků

V druhé části, která navazuje na předchozí teoretickou část, představuji vícedenní pobytovou akci, a to letní soustředění mladých hudebníků. Jedná se o letní tábor pro skupinu žáků navštěvující základní uměleckou školu, jde tedy o specializovanou akci danou vymezením cílové skupiny a návrhem aktivit v jednotlivých dnech. Hlavním obecným cílem akce je rozvíjení hudebnosti u dětí staršího školního věku.

1.1 Příprava, zajištění

Pro realizování letního tábora je velmi důležitá příprava. Ta spočívá v sestavení harmonogramu přípravy do jednotlivých měsíců před konáním akce. Pokud se bude letní soustředění konat v průběhu měsíce července, harmonogram přípravy může vypadat takto: v měsíci lednu téhož roku jsou zajištěny základní předpoklady pro uskutečnění letního soustředění, tj. místo, termín, počet a složení účastníků, programové zaměření a sestavení rozpočtu akce, v měsíci únoru probíhá nábor účastníků a personálu, zabezpečí se přihlášky včetně termínu a způsobu platby, tvoří se rámcový program, v březnu se koná přípravná schůzka pracovníků akce, rozpracovává se program akce, zabezpečí se materiální vybavení, v dubnu se zajistí doprava, konání akce se oznámí příslušným úřadům a institucím, zajistí se odběr potravin v místě konání a evidují se přihlášky, v květnu se uzavřou smlouvy s pracovníky tábora, koná se proškolení o bezpečnosti, ochraně zdraví, hygieně, účastníci obdrží organizační pokyny, v červnu se zpracuje jmenný seznam účastníků včetně připojištění, kontrolují se platby a provozní zálohy, zajistí se tiskopisy nutné k vedení tábora, v průběhu tábora se řádně vede ekonomická agenda, dodržují se hygienické předpisy apod.⁵⁴

Provozovatel akce musí dle platné legislativy zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení pro letní tábor, provozní řád budovy, evakuační plán, požární a poplachové směrnice, nakládání s odpady aj. Pořádající osoba zajistí ohlášení konání akce orgánu

⁵⁴ BURDA, J.; ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*, s. 40 - 41

veřejného zdraví jeden měsíc před zahájením, proškolení všech pracovníků, uzavření pracovních smluv, zdravotníka, provozní dokumentaci. Účastníci letního tábora dokládají posudek o zdravotní způsobilosti, vyplněnou přihlášku a vyjádření zákonných zástupců o bezinfekčnosti.⁵⁵

1.2 Charakteristika akce

Název akce: Letní soustředění mladých hudebníků

Termín a doba trvání akce: 7 dní v průběhu měsíce července (neděle odpoledne – sobota dopoledne)

Počet účastníků: 20

Věková struktura účastníků: dívky a chlapci ve věku 11 – 15 let

Místo konání: Dům dětí a mládeže (internát) Strakonice

Prostorové vybavení: dvoulůžkové nebo čtyřlůžkové pokoje s vlastním sociálním zařízením, společenská místnost, jídelna, kuchyň, venkovní hřiště

Financování: účastnický poplatek cca 2300 Kč + sponzorské dary

Personální zajištění: - hlavní vedoucí (zajištění administrativní agendy) – je zároveň pedagogem hudebního oboru ZUŠ

- 3 pedagogové oborů ZUŠ (aprobace hra na klavír, hudební nauka, hlasová výchova, dramatická výchova apod.)
- Zdravotník (může to být jeden z pedagogů s absolvovaným kurzem pro zdravotníka zotavovacích akcí), kuchařka

Technická podpora a pomůcky: pianino, klávesy, TV, notebooky, reproduktory, silné Wifi připojení, hudební nástroje Orffova instrumentáře⁵⁶, ostatní hudební nástroje dle uvážení, metodické pomůcky (notové sešity, notové partitury, psací potřeby, flip chart tabule), sportovní pomůcky (míče, stolní tenis, badminton apod.), bílá trička pro každého, barvy na textil

Hlavní cíl: rozvíjení hudebnosti cílové skupiny v rámci aktivit v průběhu letního soustředění

⁵⁵ BURDA, J.; ŠLOSAROVÁ, V. *Tábory a další zotavovací akce*, s. 7 - 8

⁵⁶ Ladislav Daniel uvádí rozdělení Orffova instrumentáře na nástroje rytmické (triangl, bubínek, činel, rolničky, tamburína, hůlky), melodické (zvonkohra, metalofon, xylofon) a basové (tympány).

DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*, s. 62 - 67

Obecné cíle: - děti rozvíjejí rytmické, tonální a harmonické cítění prostřednictvím hudebních činností a aktivit, učí se technikám správného pěveckého projevu

- děti rozvíjejí hudební paměť, představivost, myšlení a tvořivé a kreativní schopnosti
- děti si osvojují týmovou spolupráci, morální hodnoty a pohybové schopnosti

Metody: názorně demonstrační, slovní metody, pohybové a didaktické hry

1.3 Charakteristika cílové skupiny

Pro letní soustředění mladých hudebníků jsem jako cílovou skupinu zvolila 20 dětí - dívek a chlapců ve věku od 11 do 15 let, kteří navštěvují základní uměleckou školu, vzdělávají se tak mimo vyučování v jednotlivých hudebních oborech. Vycházím zde především z jejich hudebních zájmů, potřeb a z charakteristiky tohoto věkového období vzhledem k hudebnímu vývoji. Mohu tedy předpokládat, že cílová skupina má zájem o poslech hudby (existují zde samozřejmě individuální rozdílnosti v hudebních žánrech a interpretech), má zájem o hudební reprodukci, ať již pěveckou nebo instrumentální. Co se týká hudebních dovedností, mohu předpokládat, že cílová skupina umí rozlišit hudební a nehumáně zvuk, mluvený a zpěvný hlas, základní vlastnosti tónů, dokáže srovnat tóny podle výšky, síly nebo délky, dokáže pěvecky reprodukovat tóny a melodické úryvky, zazpívat písně pomocí vokální intonace, dokáže vytvořit rytmicko-melodické varianty výchozích melodií, dokončit výchozí melodii tonálním zakončením, samostatně rytmizovat (vytvářet rytmické doprovody k písním) apod.

1.4 Režim dne, denní program

7:30 – budíček, ranní hygiena

8:00 – snídane

8:30 – úklid

9:00 – dopolední program

10:00 – svačina

10:30 – dopolední program

12:00 – oběd

12:30 – polední klid

14:00 – odpolední program

16:00 – svačina

16:30 – odpolední program

18:00 – večeře

19:00 – večerní program

21:00 – hygiena

22:00 – večerka

Program na letním soustředění je rozdělen do dvou dopoledních, dvou odpoledních bloků a večerního bloku. Skladba aktivit, činností a her bude vycházet ze zájmů a potřeb účastníků, ale do denních návrhů činností a aktivit zařadím i odpočinkové, zážitkové a poznávací aktivity.

2. Denní harmonogram

V následujících harmonogramech jsou uvedeny náměty na činnosti, aktivity a hry pro jednotlivé dny letního soustředění mladých hudebníků. Půjde o teoretický popis jednotlivých aktivit a činností. Inspiraci pro jednotlivé náměty na hry a aktivity jsem čerpala především z publikací Zdeňka Šimanovského a Aleny Tiché, ale i z vlastní zkušenosti.

2.1 Den první

Příjezd všech účastníků na letní soustředění se koná v odpoledních hodinách. Následují nezbytné úkony spojené s administrativou (kontrola veškerých přihlášek, potvrzení a posudků), rozdělení pokojů a ubytování ve dvou a čtyřlůžkových pokojích podle pohlaví. Účastníci se poté seznamují s vnitřním řádem, táborovým řádem a denním režimem a probíhají seznamovací hry. Předpokládám, že většina dětí se vzájemně nezná.

Náměty na seznamovací hry:

Imaginární tenisák

Cíle: děti dokáží navázat oční kontakt, seznámí se ve skupině

Popis hry: Děti vytvoří kruh, mohou sedět nebo stát. Vedoucí hry vysvětlí pravidla: „Budeme si házet imaginárním tenisákem a hráč, který ho chytí, řekne své křestní jméno a sdělí o sobě informaci na předem dohodnuté téma, např. nejoblíbenější barva a proč.“ Vedoucí hry témata průběžně obměňuje. Hráč s imaginárním tenisákem musí nejprve navázat oční kontakt s tím, komu bude házet.

Nejhloupější otázka

Cíle: navázání komunikace ve dvojici, navození příjemné atmosféry ve skupině, kde se většina dětí mezi sebou vzájemně nezná

Popis hry: Děti sedí v kruhu a vedoucí hry dá dva plyšáky hráčům sedícím naproti sobě. Začne hráč, který má jednoho z plyšáků. Představí se a řekne o sobě tři základní informace (např. jméno, odkud je a jakého má koníčka). Hráč s druhým plyšákem, který sedí naproti, mu potom musí položit nějakou nesmyslnou otázku (např. Má tvůj soused psa?) Čím je otázka bláznivější, tím je hra veselejší.

Kolik?

Cíle: děti se nestydí komunikovat, ztratí zábrany o sobě říci něco zajímavého nebo vtipného

Popis hry: Děti se posadí do kruhu a vedoucí dá do středu místnosti hromádku kamínků nebo korálků. Děti mají za úkol vzít si určité množství tak akorát do dlaně. Následně o sobě musí prozradit tolik věcí, kolik si vzali kamínků či korálků. To ale předem nikdo z nich neví.

Po vzájemném seznámení dětí se představí i čtyřčlenný pedagogický tým a ostatní účastníci akce. Následuje rozdělení dětí do oddílů a přidělení jednotlivých oddílových vedoucích. Rozdělení neprobíhá nahodile nebo losováním, ale je potřeba, aby každý oddíl byl věkově různorodý. Z dvaceti dětí tedy vzejdou čtyři oddíly s věkovou strukturou např. 15,13,12,12,11; 15,14,12,11,11 apod. Každý oddíl si poté vylosuje svého oddílového vedoucího.

V rámci večerního programu jsou děti seznámeny s hlavním cílem letního soustředění a jsou jim představeny i dva hlavní oddílové úkoly. Tyto úkoly budou oddíly plnit v průběhu celého týdne, výsledky představí poslední večer při závěrečném slavnostním galavečeru.

1. Každý oddíl nacvičí se svým vedoucím jednu nebo dvě písně z muzikálu Oliver! v anglickém jazyce a zazpívá ji s klavírním doprovodem při závěrečném společném vystoupení. Bude samozřejmě záležet na okolnostech (např. pěvecká zdatnost, hlasové indispozice, tréma), zda píseň bude představena sborově, sólově nebo jinak (např. střídání jednotlivých slok písně po dvojicích).
2. Každý oddíl v průběhu týdne složí svou oddílovou píseň a představí ji při závěrečném společném vystoupení. Píseň bude mít alespoň dvě sloky a refrén. Každý oddíl vymyslí svůj text a zhudební jej. Téma a způsob hudebního doprovodu nejsou stanoveny. Bude záležet na vlastní tvořivosti jednotlivých oddílů, jakým způsobem úkol uchopí. Oddílový vedoucí může poradit a pomoci.

V průběhu večera si jednotlivé oddíly zvolí svůj název, vytvoří si na arch papíru svůj znak, který si vyvěsí ve společenské místnosti, mohou si vytvořit i svá oddílová trička pomocí barev na textil. Cílem této aktivity je stmelit pětičlenné skupiny, navázat vzájemně kontakt a začít vzájemně spolupracovat.

2.2 Den druhý

V první části dopoledního programu si jednotlivé oddíly vybírají jednu nebo dvě písně z anglického muzikálu Oliver!. K dispozici jsou tyto písně:

- FOOD, GLORIOUS FOOD (viz Příloha I.)
- OLIVER (viz Příloha II.)
- WHERE IS LOVE? (viz Příloha III.)
- CONSIDER YOURSELF (viz Příloha IV.)
- PICK A POCKET OR TWO (viz Příloha V.)
- I'D DO ANYTHING (viz Příloha VI.)
- BE BACK SOON (viz Příloha VII.)

Výběr písní může být zkorigován s ohledem na strukturu jednotlivých oddílů. Některé písně jsou ve vyšší poloze a nemusely by vyhovovat oddílům s převahou chlapců. Bude záležet na oddílových vedoucích, které písně dá na výběr. Videá k vybraným písním jsou volně dostupné na internetu např. z filmového představení uvedeného muzikálu z roku 1968. Jednotlivé oddíly si na základě poslechu a následné porady zvolí jednu či dvě dle svého zájmu a libosti.

Oddíloví vedoucí se snaží motivovat, vzbudit zájem dětí o nácvik muzikálových písní. Každý vedoucí předem zná příběh Olivera Twista, dokáže všechny uvedené písně doprovodit na klavír dle notových partitur. Notové partitury jednotlivých skladeb jsou vloženy v přílohách této práce.

V druhé části dopoledního programu se schází všechny děti do společenské místnosti, následují uvolňovací, aktivizační a koordinační cvičení (dále jen aktivizační rozcvička), hlasová a dechová cvičení, děti si osvojují pravidla pro správné držení těla při zpěvu.

Náměty na aktivizační rozcvičku:

Hadrový panák

Cíle: děti se učí koordinovat pohyby svého těla a zbavovat se napětí

Popis: Děti stojí ve volném prostoru, poskakují na špičkách střídavě na jedné noze a postupně vytrásají z těla všechna napětí.

Loutky na provázku

Cíle: děti koordinují své pohyby, učí se vnímat svou tělesnou schránku, učí se schopnosti uvolnit se

Popis: Cvičení se může provádět vestoje i vsedě. Děti se vytahují vzhůru, pak se naráz uvolní, zhroutlí.

Uvolníme ramena

Cíle: děti se učí držet své tělo vzpřímeně, koordinují pohyby ramen se vzpřímeným postojem těla

Popis: Toto cvičení je podmínkou pro správnou dechovou funkci - vzpřímené držení těla, volnost ramen a pocit mírného prodloužení v oblasti krční páteře. Stojíme a zvedáme ramena, pak je uvolněně spouštíme dolů.

Medvědi

Cíle: děti se učí koordinovat své pohyby, zároveň se uvolnit

Popis: Děti stojí rozkročmo, pánev mají podsazenou, kolena mírně pokrčená. Děti střídavě přenášejí váhu těla na pravou a levou nohu, přitom si brumrlají.

Náměty na dechová cvičení:

Dech přichází sám

Cíle: děti se dokáží soustředit na jednotlivé fáze dechu, uvědomují si plynulost svého dechu

Popis: Děti vleže vyzoborují jednotlivé fáze dechového cyklu (výdech, pauza po výdechu, spontánní nádech, malá chvilka klidu, výdech). Relaxační hudba umocní prohloubené brániční dýchání. Dechový cyklus získává přirozený klid a plynulost.

Obláček v misce

Cíle: děti si osvojují techniku hlubokého bráničního dýchání důležitého pro pěvecké aktivity

Popis: Děti sedí s rozkročenýma nohama, ruce spustí dolů, spojí prsty a z dlaní vytvoří miskou. Vydechnou na FÚÚÚ a pak nechají volně přijít dech jako obláček až dolů do misky. Dojde k hlubokému bráničnímu dýchání.

Parní mašina

Cíle: děti se naučí koordinovat dech zároveň s pohybem rukou, jsou soustředěné

Popis: Děti se postaví proti sobě a s výdechem Š předsunou nejdřív levou a pak pravou pěst. Pak pohyb zrychlují až do chvíle, kdy ještě mohou zkoordinovat Š a pohyby rukou.

Dýcháme na zamrzlé okno

Cíle: děti si osvojují dechové fáze, soustředí se na vyvážený dech

Popis: Děti mají kousek před ústy otevřenou dlaň, která představuje zamrzlé zrcadlo. Za úkol mají rozehrát kolečko, kterým se podívají ven. Cvičení propojuje správné nastavení artikulačního aparátu a pružnou a vyváženou dechovou aktivitou.

Alena Tichá ve své knize Učíme děti zpívat popisuje, že zpívat znamená dobře dýchat a dobrý dech předpokládá správné držení těla. Správný pěvecký postoj znamená, že děti stojí mírně rozkročeny, chodidla jsou plně opřená, váha těla je rozložena do obou nohou, hrudní kost je mírně vypjatá, ramena uvolněná, ruce spuštěny volně podél těla, hlava vzpřímená. U správného pěveckého sedu děti sedí na okraji židle, chodidla jsou opřená celou plochou o zem a jsou mírně předsunuta (podkolení svírá úhel větší než 90 stupňů), záda jsou vzpřímená, ramena směřují dolů a mírně dozadu, ruce jsou pokrčené a leží volně v klíně.⁵⁷

Náměty na hlasová cvičení:

Bommm – hra na zvony (cvičení na uvolnění střední nízké hlasové polohy)

Cíl: děti si pomocí cvičení učí propojit hrudní a hlavovou rezonanci a správně technicky nasadit jednotlivé tóny

Popis: Měkké, ale zřetelné nasazení tónu pomocí BOMMM v rozmezí tónů c^1 – g^1 . Při tomto cvičení se uvolňuje dechové a artikulační přepětí a rozeznává se hlavová rezonance. Děti si představují, že tón vychází ušima, tím se uvolní hrdlo a mírně vyklene měkké patro. Tón volně proudí – propojí se hrudní a hlavová rezonance.

Hlasy a zvuky (cvičení na probuzení vyšší hlasové polohy)

Cíle: děti si osvojují správnou artikulaci i ve vyšší poloze

Popis: Děti napodobují zvířata (např. ku-ku, vrrkúúú, húúú, búúú, brummm, bzzzz, ko-ko-ko-dák) nebo různé zvuky (např. hu-húúúú, vujííí). Nedovolíme širokou výslovnost U, ústa by měla být mírně našpučená. Vyžadujeme zřetelnou artikulaci souhlásek.

Volání do dálky

Cíle: děti se učí nasadit jednotlivé tóny i ve vyšší poloze

Popis: Děti se rozdělí na dvě poloviny, každá skupina je na opačné straně místnosti. Děti na sebe vzájemně volají „z kopce na kopec“: huhúúú na klesající malou tercii ve vyšší hlasové poloze.

⁵⁷ Srov. TICHÁ, A. Učíme děti zpívat, s. 78

První část odpoledního programu druhého dne bude patřit artikulaci a správné výslovnosti anglických textů. Děti jsou opět rozděleny do svých oddílů a každý oddíl trénuje správnou výslovnost textu své vybrané písně. Každý má již k dispozici svou kopii notové partitury písně, do které si může zapisovat správnou výslovnost anglických slov. Nemohu předpokládat, že všichni účastníci se v rámci základního vzdělávání na druhém stupni učí anglický jazyk.

Cíl: děti se naučí nápodobou a opakováním správnou výslovnost anglického textu písně v zadaném rytmu podle notového zápisu.

V druhé části odpoledního programu se všichni vypraví na komentovanou prohlídku Muzea středního Pootaví na strakonický hrad s cílem dozvědět se nové informace a zajímavosti jednak o historii města, ale zejména o tradici prácheňského folkloru. Město Strakonice je známo pravidelným konáním mezinárodních dudáckých festivalů, část výstavy proto tvoří expozice dud a dudáctví na Strakonicku. Součástí tohoto programu bude i možnost drobných nákupů či občerstvení.

Náplní večerní části bude volný program pod pedagogickým dozorem. Děti mohou využít venkovní hřiště ke sportovním hrám nebo odpočinku, ale mohou také pracovat na oddílové písni ve svých skupinách.

2.3 Den třetí

První část dopoledního programu bude patřit rytmickým a hudebním hrám. Rytmické cítění jako hudební schopnost je nedílnou součástí hudebního vzdělávání dětí.

Náměty na rytmické hry:

Dupání v kruhu

Cíle: děti dokáží pomocí střídavého dupání v kruhu udržet stanovený rytmus a vhodně reagovat na pokyny vedoucího.

Popis hry: Děti stojí v kruhu a tvoří nepřerušovaný rytmus tak, že dupe jeden za druhým nejprve pravou, poté levou nohou a následuje jeho sused pravou a levou nohou atd. Dupání koluje po kruhu. Následovat může zrychlení tempa, zpomalení, dupání může zesilovat, zeslabovat. Jakékoliv dítě může v průběhu hry dupnout dvakrát a tím se směř

dupání otáčí. Dupání se může obměnit tím, že naráz může dupnout levá noha jednoho a pravá noha souseda. Nebo se kruh otočí a dupat se může zády do kruhu.

Hledání společného rytmu

Cíle: skupina dětí jako celek dokáže udržet rytmus, každý ve skupině dokáže reagovat na ostatní a vhodně se přizpůsobit celku

Popis hry: Všichni bubnují, ťukají nebo tleskají zároveň. Přitom naslouchají ostatním a v průběhu deseti minut se sehrávají. Hledají se v rytmu navzájem a hledají společný rytmus skupiny.

Rytmické hádanky

Cíle: děti rozvíjejí hudební paměť a představivost, dokáží rytmičky vyjádřit jednoduchou melodií

Popis hry: Vedoucí vytleskává nebo vyklepává známou písničku, jako kdyby ji zpíval, a zdůrazňuje přitom akcenty v textu. Ostatní hádají, ten, kdo uhodl, zadává další hádanku.

Náměty na hudební hry:

Předávaná

Cíle: děti rozvíjejí smysl pro kreativitu a postřeh

Popis hry: Vedoucí si připraví krabičku a do ní vloží různá písmena abecedy. Děti sedí v kruhu a pokud hraje hudba, předávají si krabičku po obvodu kruhu. Jakmile hudba přestane hrát, hráč, který drží krabičku, vytáhne jedno písmeno a vymyslí tři slova, která na něj začínají. Poté písmeno opět vloží do krabičky, znovu začne hrát hudba a krabička putuje dál. Vedoucí zapisuje do tabulky vymyšlená slova. Ve hře se nesmějí opakovat slova.

Poznej zvuk

Cíle: děti rozvíjí hudební sluch, paměť

Popis hry: Vedoucí stojí (sedí) zády k dětem. Za pomoci různých předmětů (např. klíče, šustění papíru, píšťalka, dvě lžičky, hudební nástroje) vydává zvuky. Děti píší na papír, co si myslí, že slyšely.

V druhé části dopoledního programu se děti rozezpívají a poté bude probíhat pokračování nácviu muzikálových písní jednotlivých oddílů.

Cvičení na rozezpívání:

Obě tyto cvičení děti zpívají vázaně za použití různých slabik, např. LA, LE, LI, LO, LU.

Pro rozezpívání dobře poslouží i lidové písně, které zároveň rozvíjejí pěvecké dovednosti:

- Jede, jede poštovský panáček
- Já jsem z Kutné Hory
- Beskyde, Beskyde
- Pějme píseň dokola
- Škubejte, kravičky
- Ej, padá, padá rosička
- Ó, řebíčku zahradnický
- Ach, synku, synku
- Černé oči
- Rožnovské hodiny
- Červený šátečku
- Já do lesa nepojedu
- Okolo Frýdku cestička

Děti pokračují v nácviu muzikálových písní ve svých oddílech. Pokud je již dobře zvládnutá anglická výslovnost, následuje nácviu jednotlivých melodií pomocí vokální intonace. Děti intonují melodické úryvky za použití slabik (např. LA, LE) podle jednotlivých taktů svých notových zápisů za doprovodu pianina či kláves.

Cíle tohoto bloku: děti dokáží prostřednictvím častého opakování správně vokálně intonovat jednotlivé melodické části své písně za pomoci zpěvných slabik a upevňují si tak v hudební paměti naučenou melodii.

Celý program odpoledních bloků bude patřit hudebním hrám. Při hezkém počasí se mohou hudební aktivity konat i ve venkovním prostoru na hřišti či v přírodě.

Náměty na další hudební hry:

Ukrytá písnička

Cíl: děti rozvíjejí hudební představivost a hudební sluch

Popis hry: Všechny děti zpívají píseň, kterou znají (např. Ach synku, synku). Na mávnutí ruky nebo tlesknutí přestanou zpívat a pokračují v duchu. Na další tlesknutí, či mávnutí pokračují opět nahlas.

Zpívání podle čísel

Cíl: děti si osvojují pěvecké dovednosti, dokáží správně intonačně navázat na slyšenou melodii

Popis hry: Děti sedí v kruhu a každý má přidělené své číslo (1-20). Vybereme jednoho dobrovolníka, který začne zpívat písničku. Zazpívá kousek, poté tleskne a vysloví číslo. Ten, který je následně vybrán, pokračuje přesně tam, kde předchozí skončil.

Puzzle s písničkou

Cíl: děti rozvíjejí postřeh, logické myšlení, pěvecké dovednosti

Popis hry: Děti jsou ve čtyřech skupinách po pěti. Každá skupina obdrží rozstříhaný papír s textem písně. Každá skupina má za úkol co nejrychleji sestavit rozstříhaný text písně. Každá skupina poté svou píseň zazpívá.

Zpívané jméno a příjmení

Cíl: děti rozvíjejí hudební představivost a kreativitu

Popis hry: Úkolem je zazpívat své jméno a příjmení. Hodnotí se nápaditost a kreativita. Pěvecký výkon se dá zpestřit i vlastnoručně vyrobeným hudebním nástrojem nebo doprovodem na tělo.

Hra na tělo

Cíle: děti rozvíjejí rytmické cítění, rytmické a pěvecké dovednosti, kreativitu

Popis hry: Děti si zahrají na hudebníky, kteří nemají žádný hudební nástroj, ale musí mít ke své písni hudební doprovod. Proto zpívají a doprovázejí se na tělo. Úkolem je tedy vymyslet vlastní doprovod k písni, kterou si sami zvolí – např. tleskání, dupání, luskáním prstů apod. Hra se může hrát v menších skupinkách.

Uhodni a zazpívej

Cíl: děti rozvíjejí hudební sluch a pěvecké dovednosti

Popis hry: Vedoucí zapíská nebo zahraje na hudební nástroj melodii známé písničky. Kdo se první přihlásí a zazpívá píseň slovy, získává bod.

Směr hlasu

Cíle: děti rozvíjejí sluchové vnímání

Popis hry: Děti si zvolí jednoho, kterému zavážou oči šátkem. Poté se děti rozmístí po místnosti (po hřišti) do vzdálenosti maximálně 20 metrů od hráče se zavázanýma očima. Po zahájení hry hráč uprostřed vysloví jedno jméno svého kamaráda a ten se musí jedním slovem ozvat. Hráč se zavázanýma očima poté ukáže rukou směr, odkud hlas přichází. Uhodne-li, vymění si místa. Ukáže-li špatný směr, pokračuje ve hře.

Zpívající sochy

Cíle: děti rozvíjejí pěvecké dovednosti

Popis hry: Děti si vyberou dva hráče. Jeden představuje prodáváče a druhý kupujícího. Ostatní děti dělají sochy a rozestaví se po místnosti tak, že zaujmou v různých polohách strnulou pozici. Kupující prochází kolem soch, a jakmile se některé dotkne, socha začne zpívat. Prodávající se snaží, aby si kupující co nejvíce soch vybral a odvedl.

Večerní blok třetího dne mohou děti využít k pokračování práce na vlastní písni v rámci jednotlivých oddílů nebo volné zábavě, či sportovním hrám.

2.4 Den čtvrtý

V obou blocích dopoledního programu děti ve svých oddílech po dechových a hlasových cvičení a kvalitním rozezpívání pokračují v nácviku svých muzikálových písní. Děti navazují na předchozí přesnou intonaci melodie vybrané písně pomocí zpěvných slabik a postupně nahrazují zpěvné slabiky příslušným textem písně. Na konci druhé části dopoledního programu mají tedy děti zažitou melodii písně, dokáží ji interpretovat a zpívají příslušný text písně v anglickém jazyce.

Odpolední část čtvrtého dne můžeme dětem nabídnout návštěvu strakonického venkovního plaveckého areálu. Do harmonogramu hudebního letního soustředění je potřeba zařadit i aktivitu, která není přímo spojena s hudební tematikou. Cílem odpoledního programu tedy bude osvojení si pravidel pro bezpečné chování u bazénů a při vodních aktivitách, odpočinek, relaxace, rozvoj pohybových dovedností, spolupráce ve skupině. Při vodních aktivitách je samozřejmostí zvýšený pedagogický dozor. Skupina se může rozdělit do menších skupinek a využít nejen vodní aktivity (plavání v 50 m bazénu, jízda na tobogánu), ale i různé sportovní hry v areálu (minigolf, stolní tenis).

Večerní blok bude patřit odpočinku, volné zábavě nebo tvorbě oddílových písní. Oddíly by již měly mít sestaven text písně pro následné zhudebnění. Následovat může např. spolupráce oddílů na výběru vhodných hudebních nástrojů pro doprovod písně nebo zápis melodie písně do notových archů.

2.5 Den pátý

Dopolední program bude věnován dalším hudebním hrám. Tyto hry jsou tematicky rozděleny na hry pohybově-hudební a hudebně-dramatické. Činnosti v rámci těchto oblastí rovněž rozvíjejí hudebnost dětí, ale jsou do harmonogramu tábora zařazeny především v návaznosti na nácvik muzikálových písní.

V publikaci Prostějovského se můžeme dočíst, že muzikál je divadelním žánrem, který spojuje mnoho hudebních a dramatických prvků v jeden celek. Těmito prvky jsou opera, opereta, varieté a činohra. Do děje jsou zakomponovány písně nebo tance.⁵⁸

⁵⁸ PROSTĚJOVSKÝ, M. *Muzikál expres: malý průvodce velkým muzikálem*, s. 488.

Náměty na pohybově-hudební hry:

Pohybujeme se do rytmu

Cíl: děti rozvíjejí rytmické cítění, spontánnost a hudebnost

Popis hry: Vedoucí hry udává na buben tempo a rytmus. Děti se pohybují podle udaného rytmu, rytmus se v průběhu hry mění, střídá, zpomaluje nebo zrychluje. Děti se přizpůsobují změnám a pohotově reagují.

Chodíme v různém prostředí

Cíle: děti rozvíjejí pohybové dovednosti, fantazii, tvořivost, představivost a hudebnost

Popis hry: Hraje hudba (klasická či moderní). Děti na pokyn vedoucího představují chůzi v různém prostředí – např. v davu, v mlze, proti proudu řeky, v bahně, v horkém písku, ve vánici apod.

Chodíme jako ...

Cíle: děti rozvíjejí pohybové dovednosti, rytmické cítění, spontánní tvořivost

Popis hry: Hraje hudba (klasická či moderní). Děti na pokyn vedoucího představují chůzi nebo pohyb různých typů lidí (např. zdravý sportovec, roztržitý učitel, babičku s těžkým nákupem, pána se zlomenou nohou) nebo zvířat (např. slon, myš, pták, žába).

Tančíme jako před zrcadlem

Cíle: děti rozvíjejí pohybové dovednosti, fantazii, pohybovou tvořivost, komunikaci

Popis hry: Hraje hudba (např. J. S. Bach: Air). Děti ve dvojicích pohybově improvizují a to tak, že první z dvojice je originál a druhý ho ve všech pohybech napodobuje (je jeho zrcadlo). V průběhu hry se dvojice vymění nebo utvoří nové.

Náměty na hudebně-dramatické hry:

Oživlé obrazy

Cíle: děti rozvíjejí pohybové dovednosti, fantazii, mimoslovní projev

Popis hry: Děti se rozdělí do čtyř skupin. Každá skupina vytvoří po domluvě sousoší výjevu z děje předem domluvené písně. V průběhu hry se sousoší dá do pohybu, změní postavení podle děje písně. Ostatní hádají.

Dramatizace lidové písně

Cíle: děti rozvíjejí hudebně-dramatický projev, rytmické cítění, pohybové dovednosti, pěvecké dovednosti

Popis hry: Děti se rozdělí na dvě skupiny. Každá skupina si vybere jednu lidovou píseň (např. Ach, synku, synku; Červený šátečku; Okolo Frýdku cestička; Když jsem já sloužil apod.), nebo jí bude přidělena. V každé skupině si děti zvolí jednotlivé role (postavy) a skupinu zpěváků. Připraví si jednoduchou dramatizaci děje písně za pomoci pohybů a gest. Každá skupina poté představí svou dramatizaci písně za zpěvu zpěváků. V každé skupině se poté mohou vyměnit role, ti, co zpívali mohou nyní hrát jednotlivé postavy v dramatizaci další písně.

V odpoledním programu se jednotlivé oddíly věnují pokračování nácviku muzikálových písní. Lze předpokládat, že děti již dokáží píseň v anglickém jazyce bezpečně zazpívat. Mají zažitou melodii písně, i anglický text dle předlohy. Jednotlivé oddíly nyní mohou pracovat na dramaturgii svého vystoupení, které se neúprosně blíží. Oddíly si mohou jednotlivé fáze písně rozdělit do dvojic, někdo může zpívat sólo nebo půjde o sborový zpěv. K doprovodu písní se kromě klavírního doprovodu mohou použít i jiné hudební nástroje a píseň se může i vhodně dramaticky ztvárnit.

Večerní program bude patřit dokončování oddílových písní za pomoci jednotlivých oddílových vedoucích.

2.6 Den šestý

Náměty pro dopolední program předposledního dne letního soustředění vzejdou z momentální situace, především na základě zhodnocení fyzického stavu dětí (míry unavenosti), vztahů ve skupině a momentálních zájmů. Děti si proto svůj program zvolí samy. Do nabídky aktivit bude zařazena procházka městem spojená s nákupy, procházka po Podskalí podél řeky Otavy nebo Naučná stezka Švandy dudáka, která je blíže popsána na webových stránkách města Strakonice. Jedná se o 11 km okruh po okolí města se sedmi zastaveními a edukačními tabulemi.

Odpolední program šestého dne bude patřit generálním zkouškám jednotlivých oddílů pro večerní představení.

Cíle odpoledního programu: děti rozvíjejí všechny složky hudebnosti, především pěvecké dovednosti, rytmické a tonální cítění, hudební sluch, harmonické cítění, hudební paměť, tvořivost a kreativitu, dále si osvojují vzájemnou spolupráci ve skupině, morální hodnoty.

Při závěrečném představení nejprve jednotlivé oddíly představí svou píseň z muzikálu Oliver!, kterou v průběhu letního soustředění nacvičily. Zástupci oddílů si vylosují pořadí, v kterém budou vystupovat. Texty jednotlivých písní jsou připraveny na flip chart tabuli, nelze předpokládat znalost anglických textů z paměti. Každý z účastníků hodnotí jednotlivá vystoupení anonymně od 1 do 5 (jako ve škole) do připravených tabulek. Druhá část představení patří originálním oddílovým písním. Každý oddíl tedy dle vylosovaného pořadí představí svou originální píseň. Jednotlivá vystoupení jsou opět hodnocena známkami. Tabulky s hodnocením jsou po vystoupení odevzdána hlavnímu vedoucímu.

Na závěr celého slavnostního večera se koná diskotéka.

2.7 Den sedmý

Poslední den dopoledne se koná závěrečné vyhodnocení celé akce. Po sečtení známek se vyhlásují vítězné oddíly v nácviku muzikálové písně a v oddílové písni a oddíly, které se umístily na dalších místech. Každý účastník obdrží na závěr diplom za účast na letním soustředění. Pro závěrečné zhodnocení celé akce budou využity dotazníky, kde děti mimo jiné uvedou i to, co se jim líbilo, nelíbilo, povedlo, nepovedlo, jak se cítily při aktivitách a činnostech, na základě vlastní sebereflexe. Dotazníky budou sloužit pedagogům pro vlastní zhodnocení a reflexi celé akce a pro plánování dalších pedagogických činností.

Závěr

Existuje mnoho způsobů, jak u dospívajících dětí rozvíjet jednotlivé složky hudebnosti při volnočasových aktivitách. V rámci uvedených námětů pro letní soustředění se jednalo především o rozvíjení pěveckých dovedností při nácvičce muzikálových písní, rozvíjení hudební tvořivosti a kreativity při vytváření nové písně. Tyto hlavní aktivity byly doplněny dalšími činnostmi a hrami zacílenými na rozvoj rytmického, tonálního, harmonického cítění, hudebního sluchu, paměti, představivosti a myšlení. Je ale potřeba vnímat hudebnost jako komplex jednotlivých hudebních schopností, neboť uvedené hudební aktivity nerozvíjí pouze jednu hudební schopnost, ale vždy několik spolu souvisejících.

V první, teoretické, části této práce jsem se zabývala popisem a vymezením základních hudebních kategorií, kterými jsou hudebnost, hudební schopnosti. Uvedla jsem stručný popis jednotlivých hudebních schopností. Věnovala jsem se oblastem, které s hudebností velmi úzce souvisí. Jsou jimi vloha, nadání, talent, hudební zájmy a potřeby, dovednosti a hudební činnosti. Dále jsem charakterizovala období staršího školního věku z vývojového i hudebního hlediska. Pro účely praktické části, která se věnuje letnímu táboru jako volnočasové akci, nechybí zde vymezení oblasti výchovy mimo vyučování a volného času. Teoretická část je zakončena kapitolou o letním táboře, a hře a motivaci, jako významných prostředcích při výchově ve volném čase.

V druhé části jsem se věnovala tvorbě námětu na sedmidenní pobytovou akci. Jednalo se o letní soustředění mladých hudebníků. Snažila jsem se program akce sestavit tak, aby byl zacílen nejen na rozvoj všech složek hudebnosti cílové skupiny, ale i na rozvoj všech složek osobnosti dětí, týmové spolupráce, pohybových schopností nebo morálních hodnot.

Cíl bakalářské práce, který jsem si vytyčila v úvodu práce, se podařilo naplnit. Teoretický popis činností, aktivit a her může být námětem pro pedagogy volného času při jejich pedagogické činnosti s dětmi.

Seznam použitých zdrojů

- BEROÚŠEK, P. Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti. Praha: Soudy, 2005. ISBN 80-86846-05-9.
- BURDA, J.; ŠLOSAROVÁ, V. Tábory a další zotavovací akce. Praha: NIDM MŠMT, 2008. ISBN 80-86784-59-5.
- ČÁP, J.; MAREŠ, J. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- DANIEL, L. Metodika hudební výchovy. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1992. ISBN 80-7067-098-3.
- FRANĚK, M. Hudební psychologie. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 80-246-2060-2.
- HOLAS, M. Hudební nadání. Praha: AMU, 1994. ISBN 80-85883-007.
- HOLAS, M. Hudební pedagogika. Praha: AMU, 2004. ISBN 80-7331-018-X.
- HOLAS, M. Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově. Praha: AMU, 1995. ISBN 80-85883-08-2.
- HOLAS, M. Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie. Praha: AMU, 2001. ISBN 80-85883-79-1.
- HOLAS, M. Psychologie hudby v profesionální hudební výchově. Praha: AMU, 2013. ISBN 80-7331-262-6.
- KAPLÁNEK, M. a kol. Volný čas a jeho význam ve výchově. Praha: Portál, 2017. ISBN 80-262-1250-8.
- LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-0.
- PÁVKOVÁ, J.; HÁJEK, B. a kol. Pedagogika volného času. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7367-423-6.
- PROSTĚJOVSKÝ, M. Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem. Brno: Větrné mlýny, 2008. ISBN 80-86907-49-9.
- SEDLÁK, F. a kol. Didaktika hudební výchovy 2 na druhém stupni základní školy. 2. aktualiz. vyd. Praha: SPN, 1984. ISBN neuvedeno.
- SEDLÁK, F.; VÁŇOVÁ, H. Hudební psychologie pro učitele. 2. aktualiz. vyd. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 80-246-2060-2.
- SEDLÁK, F. Psychologie hudebních schopností a dovedností. Praha: Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-073-9.

- STANÍČEK, P. Hry na rozvoj verbální komunikace. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 80-271-2429-9.
- ŠIMANOVSKÝ, Z. Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 80-7367-928-6.
- ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. Lidové písničky a hry s nimi. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-323-4.
- ŠIMANOVSKÝ, Z. a kol. Lidové písničky a hry s nimi 2. Praha: Portál, 2019. ISBN 80-262-1368-0.
- TICHÁ, A. Učíme děti zpívat. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.
- VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- Město Strakonice [online]. Strakonice: Město Strakonice, Posl. úpravy 21.03.2021 [cit. 2021-03-21]. Dostupné na WWW: <<http://www.strakonice.eu>>
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění platném k 23.2.2021.

Seznam příloh

Příloha I.	FOOD, GLORIOUS FOOD
Příloha II.	OLIVER
Příloha III.	WHERE IS LOVE?
Příloha IV.	CONSIDER YOURSELF
Příloha V.	PICK A POCKET OR TWO
Příloha VI.	I'D DO ANYTHING
Příloha VII.	BE BACK SOON

Přilohy

Přiloha I.

2

Act I

No 2

CHORUS— (with Oliver and 1st, 2nd, 3rd and 4th Solo Boys)
"FOOD, GLORIOUS FOOD"

(♩ = 112)

Repeat ad lib.

Tutti

A All the boys
Is it worth the wait-ing for? If we live'til eigh-ty-four,

ALL
All we'll ev - er get is gru - ell Ev - ry day we say a prayer—

W.W.

ALL
Will they change the bill of fare? Still we get the same old gru - ell There's not a crust, not a

sempre staccato

ALL
crumb can we find, Can we beg, can we bor - row or cadge, But there's

Oliver

ALL

noth-ing to stop us from get-ting a thrill when we all close our eyes and i - mag - ine

B *Lento* ($\text{♩} = 50$) *The boys begin wistfully and build excitement as the image they describe becomes more vivid*

ALL

Food, glo-ri-ous food! Hot saus-age and mus-tard! While we're in the mood-

Fl. W.W. Str.

1st Solo Boy All 2nd Solo Boy

Cold jel-ly and cus-tard! Pease pud-ding and sa - ve-loys "What next?" is the ques-tion.

ALL *rit.* **C** *The boys begin to rise from table*

Rich gen-tle-men have it boys In - dye - ges-tion! Food, glo-ri-ous food!

Fl. Trom. (Wa-Wa) W.W. Str.

ALL *with fervour*

We're an-xious to try it. Three ban-quets a day- Our fa-vour-ite di-et!

poco a poco accel.

Oliver

4

2nd Solo Boy All 3rd Solo Boy

ALL Just pic-ture a great big steak—Fried, roast-ed or stewed. Oh, food, won-der-ful food, mar-vel-lous

add, lir.

ril.

All Vivo (♩ = 160)

food, Glo-ri-ous food

lir.

add W.W.

Sir. Bsn.

ALL *The boys mime carrying food*

Food, glo-ri-ous food! What is there more

W.W.

ALL hand - some? Gulped, swal-lowed or chewed

ALL Still worth a King's Ran - som What is it we

Oliver

ALL dream a - bout? What brings on a sigh?

1st Solo Boy Piled peach-es and cream a - bout All Six feet

ALL *F The boys mime eating* high! Food, glo - ri - ous food! W.W.

ALL Eat right through the me - nu. Just loos - en your

ALL belt Two inch - es and then you

Oliver

ALL *G*
Work up a new ap - pe - tite. In this in - ter -

ALL *2nd Solo Boy All 3rd Solo Boy*
-lude Then food, once a - gain food, fa - bu - lous

ALL *ril. One boy runs down R. W.W.Str.*
food, Glo - ri - ous food!

ALL *H He conducts the other boys*
Food, glo - ri - ous food! Don't care what it looks like.

ALL *1st Solo Boy 3rd Solo Boy All*
Burned, un - der - done, crude Don't care what the

Oliver

ALL Cook's like — Just think-ing of grow-ing fat — Our

ALL 1st, 2nd Solo Boys sen-ses go reel-ing — One mo-ment of know-ing that

All 'full - up - feel - ing' — Food, glo - ri - ous

ALL the end of the table food! What would-n't we give for — That

ALL ex-tra bit more — That's all that we live for —

Oliver

ALL *L*

Why should we be fa - ted to — Do noth - ing but

ALL

brood On food, ma - gi - cal food,

1st Solo Boy All

WW. etc.

2nd Solo Boy All 3rd Solo Boy All 4th Solo Boy All

Won - der - ful food, mar - vel - lous food. Fa - bu - lous food

Oliver All *ten. ten. ten.* *The boys reach to Heaven for imaginary food*

Beau - ti - ful food, Glo - ri - ous food.

ten. ten. ten. *ten. ten. ten.* *attacca*

Slowly and sadly
The boys sink dejectedly to their seats

Ob. Fl. Cl. Fl.

Oliver

Příloha II.

12
No 3

CHORUS- (with Mr. Bumble and Widow Corney)

"OLIVER"

Mr. Bumble (faintly) Oliver Mr. Bumble

recit "What" "Please sir" "I want some more" "More!"

colla voce

Xylo. Str.
B. Cl. Bsn. C.B. pizz.

A Vivo $\text{♩} = 150$
W. Corney Mr. Bumble W. Corney Mr. Bumble W. Corney

Oliver runs away pursued by the pauper assistants The pauper assistants catch Oliver at the top of the stairs

Catch him! Snatch him! Hold him! Scold him! Pounce him! Trounce him!

Tutti
Str. pizz.
Br. consord

And turn him upside down Mr. Bumble

Pick him up and bounce him! Wait! Be-fore we put the lad to

Str.
Cl.
Bsn.

All the boys- Spoken (tauntingly)

Mr BU task May I be so curious as to ask his name? O - li - ver!

Tutti

Atempo $\text{♩} = 92$
W. Corney (sings) Mr. Bumble

O - li - ver! O - li - ver! Nev-er. be-fore has a buy want-ed more!

W. W.

Oliver

W. Corney and Mr. Bumble **Mr. Bumble**

O - li - ver! O - li - ver Won't ask for more when he knows what's in store. There's a

C

Mr BU dark, thin, wind - ing stair-way with-out an - y ban-nis-ter Which will

Cl.
Bsn.

Mr BU throw him down, and feed him on cock-roach-es served in a can-nis-ter.

D All **Mr. Bumble**

O - li - ver! O - li - ver! What will he do when he's turned black and blue? He will

Oliver is forced to his knees in front of Mr. Bumble and the boys gather round him in a mocking circle.

All.

Mr BU curse the day some - bo - dy named him O - li - ver.

Br.

Oliver

14

E W. Corney and Mr. Bumble

Mr. Bumble

O - li - ver! O - li - ver! Nev - er be - fore has a boy want - ed more.

This musical system features a vocal line for Mr. Bumble and a piano accompaniment. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat), and the time signature is 4/4. The vocal line consists of two phrases of 'O - li - ver!' followed by the line 'Nev - er be - fore has a boy want - ed more.' The piano accompaniment provides a steady harmonic support with chords and moving lines in both hands.

W. Corney and Mr. Bumble

W. Corney

Mr. Bumble

O - li - ver! O - li - ver! Won't ask for more when he knows what's in store. There's a

This musical system continues the vocal line with two more phrases of 'O - li - ver!' followed by 'Won't ask for more when he knows what's in store. There's a'. The piano accompaniment continues with similar harmonic patterns, including some triplet figures in the right hand.

F

Mr BU

soo - ty chim - ney, long ov - er - due for a sweep - ing out. — Which we'll

This musical system begins with a new section marked 'F'. The vocal line, labeled 'Mr BU', starts with 'soo - ty chim - ney, long ov - er - due for a sweep - ing out. — Which we'll'. The piano accompaniment features a more active right hand with sixteenth-note patterns.

Mr BU

push him up, and one day next year with the rats he'll be creep - ing out.

This musical system continues the vocal line with 'push him up, and one day next year with the rats he'll be creep - ing out.' The piano accompaniment maintains the rhythmic pattern established in the previous system.

Oliver

All **Mr. Bumble**

O - li - ver O - li - ver What will he do in this ter - ri - ble stew? He will rue the day

The musical score for 'All Mr. Bumble' is written for voice and piano. The voice part is in a single staff with a treble clef and a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The piano accompaniment consists of two staves, treble and bass, with a key signature of two flats. The melody is simple and rhythmic, with the lyrics 'O - li - ver O - li - ver What will he do in this ter - ri - ble stew? He will rue the day' written below the notes.

All

Mr BU some - bo - dy named him O - li - ver!

W. W.

W. CORNEY (*Spoken*) (*to pauper assistants.*) Lock him up! Find his belongings and bring him back when you've done.
(*to the rest of the boys*) To bed all of you.

The musical score for 'All' is written for voice and piano. The voice part is in a single staff with a treble clef and a key signature of two flats. The piano accompaniment consists of two staves, treble and bass, with a key signature of two flats. The melody is simple and rhythmic, with the lyrics 'some - bo - dy named him O - li - ver!' written below the notes. The piano part features a simple harmonic accompaniment.

No 3a

END OF SCENE

Presto

The boys are hustled off and Mr. Bumble and Widow Corney retire to the Widow's parlour for tea.

The musical score for 'Presto' is written for piano. It consists of two systems of two staves each, treble and bass, with a key signature of two flats. The tempo is marked 'Presto'. The first system begins with a dynamic marking of 'mf'. The music is a simple, rhythmic piece with a clear melody and accompaniment. The second system continues the piece, ending with a double bar line and a repeat sign.

Oliver

No 7

SONG - (Oliver)

"WHERE IS LOVE?"

Lento $\text{♩} = 72$
Oliver

Where is love? Does it fall from skies a-bove?
add Fl. Fl. add Trom. (Cup mute)

OLI Is it un-der-neath the wil-low tree that i've been dream-ing of? Vln.

OLI A Where is she Who I close my eyes to see?

OLI Will I ev-er know the sweet 'hel-lo' that's meant for on-ly me?

Oliver

B

OLI Who can say where she may hide? Must I trav-e; far and wide?

Vln. Fl. Cl. Cello

'Til I am be-side the some-one who I can mean some-thing to

Ob.

Where Where is love?

Vln. Fl. Vln. Tutti poco rit.

C Tearfully and hesitantly

OLI Who can say where she may hide? Must I trav-el far and wide?

Vln. Fl. Cl. Cello

'Til I am be-side the some-one who I can mean some-thing to

Ob.

Oliver

OLI Where? Where is love? *rit.*

Hn. Piano Ob. *rit.* Timp.

Oliver rises, crosses to the counter and goes to sleep underneath it

Vln. Str. W.W. Play if wanted *dim.* *pp* *attacca*

Timp.

No 8

NEXT MORNING

♩ = 60

Tutti *f* W.W. Vibra.

Noah Claypole arrives at the street door and bangs and kicks it

Meno mosso *♩ = 112*
B NOAH (*off*) Open the door will yer?
 Fl. Perc.

rit. Vln. Hn. W.W. Ob. Bsn. Cello Cello Hrn.

OLIVER: I will directly sir
 (undoing the chain and
 turning the key)

NOAH: (through the keyhole)
 Are you the new boy?

OLIVER: NOAH: (still outside) OLIVER:
 Yes sir How old are yer? Thirteen
 sir

Dialogue continues

Oliver

Příloha IV.

48

Nº 10

ENCORE— (Chorus) "CONSIDER YOURSELF"

P 2

The children proceed towards the thieves' kitchen as the crowd gradually disperses singing off

Chorus

Con - si - der your - self

Str. W.W. Br.

CHO at home Con - si - der your - self one of the

W.W. Cello

CHO fa - mil - y We've ta - ken to you so strong.

CHO It's clear we're go - ing to get a - long. Con -

Oliver

Q 2

CHO - si-der your-self wall in Con - si-der your-self part of the

W.W. Br.

W.W., Cello

CHO fur-ni-ture There is-n't a lot to spare. Who

R 2

CHO cares what ev-er we've got we share. No-bo-dy tries to be lah-di-dah and

Br.

CHO up - pi - ty There's a cup of tea for all

W.W. Br. W.W. Br. W.W.

CHO On - ly it's wise to be han - dy wiv' a rol - ling pin When the

W.W. Br.

Oliver

CHO land - lord comes to call Con - si - der your - self

W.W.

CHO our male We don't want to have no

W.W. Cello

CHO fuss For af - ter some con - si - de - ra - tion we can

W.W. Tutti

CHO state Con - si - der your - self One of

W.W.

The children arrive at the foot of the stairs in the thieves'

CHO *kitchen.* us.

W.W. Br.

Oliver

Nº 11

SONG— (Fagin, with the Boys)
"PICK A POCKET OR TWO"

FAGIN: I suppose a laundry would be a very nice thing indeed but our line of business pays a little better— don't it boys?
 BOYS: Not 'arf!

FAGIN You see Oliver—
Repeat ad lib.

A Fagin (*sings*)
 In this life One thing counts— In the bank

Repeat ad lib.
 Fl.Ob. Str.Hn. etc.
 B. Cl. Bsn. Tamb.Str.

large a - mounts I'm a-fraid these don't grow on trees You've got to pick a poc-ket or

B ten. *a tempo*
 two. You've got to pick a poc-ket or two boys. You've got to pick a poc-ket or
 W.W. ten. *a tempo*

Boys Fagin conducts the boys with a toasting fork
 two. Large a-mounts don't grow on trees— You've got to pick a poc-ket or
 Br. W.W.

Oliver

FAGIN: Let's show Oliver how to do it my dears. (He places in his pockets a watch two spectacle cases and two handkerchiefs)

A 2

Fagin, carrying a walking stick, adopts the manner and walk of a rich gentleman

BOYS

two. Repeat ad lib. Why should we break our backs stu - pid - ly

W.W. > etc.

Tamb. Str.

FAG

Two of the children perform a mock game of hop-sotch, in the course of which one of them stumbles into Fagin and de- pay - ing lax. Bel-ter get some un - taxed in-come Bel-ter pick a poc-ket or

Br. 2

FAG

-priveshim of a spectacle case. B 2 ten. a tempo

two. You've got a pick a poc-ket or two, boys. You've got to pick a poc-ket or

W.W. ten. a tempo

Boys

FAG

two. Br. W.W. Why should we all break our backs- Bel-ter pick a poc-ket or

Fagin A 3

BOYS

two Ro - bin Hood what a crook! Gave a - way

W.W. > etc.

Tamb. Str.

Oliver

While Fagin attends to the eye, the boy removes Fagin's watch.

FAG

what he took Cha-ri-ty's fine, Sub-scribe to mine Get out and pick a poc-ket or

Br.

FAG

two. You've got to pick a poc-ket or two, boys. You've got to pick a poc-ket or

W.W. ten. a tempo ten. a tempo

Boys

FAG

two Ro-bin Hood was far too good, You've got to pick a poc-ket or

Br. W.W.

Fagin A4

BOYS

two Take a tip From Bill Sykes- He can whip What he likes

W.W. etc. Tamb. Str.

upward the smallest boy swoops under Fagin's cloak to remove his pocket handkerchief.

FAG

I re-call He start-ed small, He had to pick a poc-ket or two! You've

Br. W.W.

Oliver

54

B 4

PAG *ten. a tempo*

got to pick a poc-ket or two boys You've got to pick a poc-ket or two

ten. a tempo

Br.

Boys

We can be like Old Bill Sykes If we pick a poc-ket or two

W.W.

Fagin

A 5

PAG *Fagin pretends to look in a shop window. Two boys approach him from behind. They trip him and remove his*

Dear old gent Pass-ing by Some-thing nice Takes his eye Ev-ry-thing's clear! At -

W.W.

Tamb. Str. etc.

Br.

walking stick and remaining handkerchief, leaving him prostrate on the floor.

B 5

PAG

-tack the rear! Ad-vance and pick a poc-ket or two. You've got to pick a poc-ket or

W.W.

ten. a tempo

Boys

two boys. You've got to pick a poc-ket or two. Have no fear at -

ten. a tempo

Br. W.W.

Oliver

BOYS

-fact the rear Ad-vance and pick a poc-ket or two

A 6 Fagin (rising) As Fagin picks himself up Dodger and Charlie Bates perform a mock game of leapfrog. Dodger leaps on

When I see W.W. Some-one rich Both my thumbs start to itch.

Tamb.Str. etc.

Fagin's back lifting his cloak tails and Charlie removes the second spectacle case from Fagin's back pocket.

On-ly to find some peace of mind- I have to pick a poc-ket or two You've

Br.

B 6

got to pick a poc-ket or two boys You've got to pick a poc-ket or two.

molto rit. ten. a tempo

molto rit. ten. a tempo

Br.

Boys

Just to find some peace of mind- We have to pick a poc-ket or two.

W.W. rall. Tutti

Oliver

№ 14 ENSEMBLE— (The Artful Dodger, Nancy, Oliver, Bet, Fagin and the Boys)
"I'D DO ANYTHING"

Cut: NANCY: Have you seen the way them quality gentlemen treats their ladies?
DODGER: Yuss!
NANCY: Shall we show them?
FAGIN: Go on, Nancy, give us a free show on the stage
NANCY: It's all bowing and hats off
and....

Gavotte (♩ = 120)

DODGER: Don't let your petticoats dangle in the mud my darling. NANCY: And "I'll go last" DODGER: No I'll

Fl. Ob.
Vin. Cl.
Br. sust.
Bsn. Cello (Glock.)

go last. NANCY: No I'll go last.

Dodger sings this send up on the gentry **A Dodger**

Fl. & Sva. Ob.
I'd do a-ny-thing For etc.
W.W.
Vin. Br. sust.

DOD
you, dear, a-ny-thing— For you mean ev-ry-thing To me
W.W. Glock.

DOD
I know that I'd go a-ny-where For your smile, a-ny-where— For
W.W.
Vin. Br. sust.

Nancy C

your smile ev'ry-where I'd see Would you climb a hill?

W.W. Glock.
Glock. Str pizz.

Dodger Nancy **Dodger Nancy** **Dodger Nancy**

A-ny-thing! Wear a daf-fo-dil? A-ny-thing! Leave me all your will? A-ny-thing! Ev-en

Str. Bc.

Dodger (taken aback) D

fight my Bill? What? Fis-ti-cuffs! I'd risk ev-ry-thing For one kiss—

W.W. etc.
Timp. Vln. Br. sust.

Nancy (sarcastically) Dodger

ev-ry-thing— Yes I'd do a-ny-thing A-ny-thing? A-ny-thing for you!

W.W. Fl. Glock.
Vln. Cl. Br. sust. Bsn. Cello

FAGIN (spoken) Now you, Oliver

Ob.

Oliver

E Oliver *Oliver and Bet: imitate Dodger and Nancy*

I'd do a-ny-thing For you, dear, a-ny-thing— For you mean

ev'ry-thing To me. I know that I'd go a-ny-where For

your smile, a-ny-where— For your smile ev'ry-where I'd see

— Would you lace my shoe? A-ny-thing! Paint your face bright blue? A-ny-thing! Catch a

Oliver

Str. Br.

W.W.

Str.

OLI

OLI

OLI

OLI

Bet G Oliver Bet Oliver Bet

BET Oliver Bet Oliver H

Kan-ga-roo? A-ny-thing! Go to Tim-buc-too? And back a-gain! I'd risk

W.W. Str.

OLI Bet and Nancy

ev'-ry-thing For one kiss— ev'-ry-thing— Yes I'd do a-ny-thing A-ny-thing?

Oliver

A-ny-thing for you!

W.W. Glock. Str.

J DANCE Glock. Piano

Str. my soft shoe dance

1 2 Fagin

Would you

Oliver

68

FAG

L **All** **Fagin** **All** **Fagin**

rob a shop? A-ny-thing! Would you risk "the drop?" A-ny-thing! Tho' your eyes go "pop" Glock.

W.W. Cowbell W.W. Timp.

All **Fagin** **All** *sarcastically, to Fagin*

A-ny-thing! When you come down 'plop?' Hang ev-ry-thing! We'd risk life and limb To

W.W. Cym. W. Timp. Str.

ALL **Fagin** **All** *allargando*

keep you in the swim— Yes we'd do a-ny-thing A-ny-thing? A-ny-thing for you. —

allargando *ff* *attacca* Timp.

No 14a

MELOS

Glock. Piano

mf Br. sust.

Oliver

Příloha VII.

69

No 15

SONG— (Fagin, The Artful Dodger and the Boys)
"BE BACK SOON"

(♩ = 108) Fagin A

W.W. Glock. You can go but be back soon W.W. Glock. You can go but while you're

mf Str. *p* *leggiere*

FAG work - ing This place I'm pac - ing round Un - til you're home safe and

W.W. Glock. W.W. Glock.

FAG sound: Fare thee well but be back soon Who can tell Where dan - gers

FAG lurk - ing? Do not for - get this tune Be back soon. How

Boys

W.W. Str.

Oliver

BOYS **B**
 could we for-get? How could we let our dear old Fa - gin wor - ry? We

BOYS **Dodger**
 love him so. We'll come back home in, oh, such a great big hur - ry It's him that pays the

DOD **All the Boys**
 pi - per It's us that pipes his tune. So long, fare thee well, Pip, pip, cheer - i - o We'll

BOYS **Fagin C**
 be back soon. You can go but be back soon You can

FAG
 go but bring back plen - ty Of pock - et hand - ker - chiefs And you should be clev - er

Oliver

FAG
thieves. Whip-it quick and be back soon There's a six-pence here for twen-ty Aint

Dodger D
that a love-ly tune Be back soon. Our pock-ets-ll hold a
W.W. Str.

1st Solo Boy 2nd Solo Boy Dodger
watch of gold that chimes up-on the ho-ur A wal-let fat, an old man's hat, the

All the Boys Dodger
crown jew-els from the Tow-er We know the Bow Street Run-ners But they don't know this
W.W. Br.

All the Boys Fagin
tune So long, fare thee well, Pip, pip, cheer-i-o We'll be back soon Cheer-i-
Oliver

FAG *E*
 - o but be back soon I dun - no some-how I'll miss you I love you that's why
W.W. Glock. *W.W. Glock.* *W.W. Glock.*
leggiere

FAG
 I say cheer-i - o not good-bye Don't be gone long be back soon Give me

FAG
 one long last look-bless you. Re - mem - ber our old tune Be back

Boys *F*
 soon. We must dis-ap-pear, we'll be back here To - day per-haps to - mor-row. We'll
W.W. Str.

BOYS
 miss you too, it's sad but true that part-ing is such sweet sor-row And when we're in the
W.W. Br.

Oliver

BOYS

dis-tance You'll hear this whis-pered tune so long, fare thee well, Pip, pip, cheer-i - o We'll

BOYS

G Fagin, p'd piper fashion, leads the boys through

be back soon We Fagin must dis-ap-pear we'll be back here. To -

Cheer-i - o but be back soon. I dun-

W.W.
Hn.
Trom.

the thieves' hitchen until they are finally in the street

BOYS

FAG

-day per-haps to - mor - row. We'll miss you too, it's sad but true that

-no some-how I'll miss you I love you that's why I say cheer-i -

BOYS

FAG

part-ing is such sweet sor - row And when we're in the dis - tance You'll

- o not good-bye Don't be gone long be back soon Give me

Oliver

BOYS
 hear this whis-pered tune So long,faretheewell, Pip, pip,cheer-i - o We'll be back

FAG
 one long last look bless you. Re - mem - ber our old tune be back

BOYS
 soon. And when you're in the dis-tance You'll hear this whis-pered tune So

FAG
 soon.

BOYS
 long,fare thee well, Pip, pip,cheer-i - o We'll be back soon — So long,fare thee well, Pip,

Str.

Oliver and Dodger To Fagin

OLI
 DOD
 pip,cheer-i - o We'll be back soon — So long,fare thee well, Pip, pip,cheer-i - o We'll

All the Boys *Fagin waves farewell*

as the boys begin to move Boys (whistle) All the boys except Oliver, Dodger and Charlie Bates, move off the
BOYS be back soon

stage continuing to whistle Oliver, Dodger and Charlie are left alone in

No. 15a

CAPTURE OF OLIVER

the street, which fills with vendors and gentry, including Mr Brownlow

W.W. Glock. A Cl. Trom. Str. Picc. Glock.

Cl. Bsn. Trom. Vln.

* NOTE: ORCHESTRA PARTS START No. 15a HERE.

Abstrakt

JURÁŠOVÁ, L. *Rozvíjení hudebnosti ve starším školním věku v rámci letního tábora*. Prachatice 2021. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Mgr. Karel Ochozka.

Klíčová slova: hudebnost, hudební schopnosti, zpěv, tvořivost, starší školní věk, letní tábor, soustředění mladých hudebníků, hra

Práce se zabývá rozvíjením hudebnosti ve starším školním věku. Teoretická část popisuje hudebnost, hudební schopnosti, nadání, hudební činnosti. Charakterizuje starší školní věk a přibližuje ho i vzhledem k hudebnímu vývoji. Dále se zabývá oblastí volného času a letním táborem.

Druhá část řeší vhodné náměty pro náplň letního tábora. Aktivita, činnosti a hry byly vybírány s cílem podpořit rozvoj hudebnosti cílové skupiny.

Abstract

Development of musicality in the older school age within the summer camp

Key words: musicality, musical abilities, singing, creativity, older school age, summer camp, practice of young musicians, game

The thesis deals with the development of musicality in the older school age. The theoretical part describes musicality, musical abilities, talents, musical activities. It characterizes the older school age with regard of musical development as well. It also deals with leisure time and summer camp.

The second part deals with suitable topics for the contents of the summer camp. Activities and games were selected in order to support the development of musicality of the target group.